

Omladinski pokret i rock glazba u Jugoslaviji 1967.-1970.

Hrženjak, Branimir

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Department of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:292433>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

HRVATSKI STUDIJI

ODSJEK ZA POVIJEST

Branimir Hrženjak

Omladinski pokret i rock glazba u

Jugoslaviji 1967. - 1970.

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

HRVATSKI STUDIJI

ODSJEK ZA POVIJEST

Branimir Hrženjak

Omladinski pokret i rock glazba u

Jugoslaviji 1967. - 1970.

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof.dr.sc. Miroslav Bertoša

Zagreb, 2017.

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOG RADA

Ja, Branimir Hrženjak, rođen dana 07.12.1992 u Zagrebu, prijavljujem obranu diplomskog rada pod naslovom:

Omladinski pokret i rock glazba u Jugoslaviji 1967-1970.

Svojim potpisom jamčim:

- da sam jedini autor/jedina autorica ovoga diplomskoga rada;
- da su svi korišteni izvori, kako objavljeni tako i neobjavljeni, adekvatno citirani ili parafrazirani te popisani u bibliografiji;
- da ovaj diplomski rad ne sadrži dijelove radova predanih na Hrvatskim studijima ili drugim ustanovama visokog obrazovanja radi završetka sveučilišnog ili stručnog studija;
- da je elektronička verzija ovoga diplomskoga rada identična onoj tiskanoj, te da je to verzija diplomskoga rada koju je odobrio mentor;
- da sam upoznat/upoznata s odredbama Etičkog kodeksa Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju (čl. 8) i Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu (čl. 19).

Potpis studenta:

U Zagrebu,

Potpis mentora:

Sadržaj:

1. Uvod.....	2
2. Novi omladinski pokret - Država protiv rocka?!	3
3. Revolucionarna omladinska mladež - Hrabri novi svijet!	6
4. Sigurno novo vrijeme - Generacija pomirbe?!	10
5. Neki novi klinci?! – Jugoslavenska omladinska i rock baština	16
6. Od tranzicije do stvaranja	24
7. Zaključak	31
8. Sažetak.....	33
9. Summary	34
10. Bibliografija	35

1. Uvod

Društvena klima 60.-ih godina prošlog stoljeća u Jugoslaviji stvorit će uvjete u kojima dolazi do razdoblja osjetnih promjena na društvenoj, političkoj te kulturnoj razini. Izazvane postupno sve većim utjecajem sa zapada, one će rezultirati neizbježnim prodorom zapadnih vrijednosti u strukturu postojećeg socijalističkog društva. Uzrok ovog događaja nalazimo u postupnom otvaranju Jugoslavije prema ostatku svijeta, čije ćemo posljedice kroz ovaj rad promatrati. U prvu ruku riječ će biti o tendencijama jugoslavenske mladeži da čeznu za zapadnim idealima, ali i plodonosnom odjeku ovog *trenda* u rock glazbi i kontekstu onoga što nazivamo omladinski pokret.

Omladinski pokret definiramo kao pokret mladih, bio on politički ili društven, a pitanje njegovog uspona u drugoj polovici 60.-ih godina slojevit je tema. U njezinom središtu pronaći ćemo, prije svega, sukob između različitih ideologija oko uloge mladeži u društvu, što će 1968. godine prerasti u otvoren generacijski sukob na političko-društvenoj razini. Paralelno s njime dolazi vrijeme nezaustavljivog prodora ideja sa zapada, kojeg prati val temeljite političke i društvene promjene, koji će zauvijek oblikovati lice društva u Jugoslaviji. Proces društvene transformacije, usko vezan uz prodor ideja sa zapada, mijenja način odijevanja, razmišljanja i djelovanja mladih ljudi. Osobit naglasak stavlja se na ulogu rock glazbe, jedne od temelja moderne struje omladinskog socijalizma, ali i nositelja onog što ćemo u globalnom kontekstu nazivati novom omladinskom revolucijom. Stoga, pokret koji proizlazi iz revolucije mladih, imat će prefiks „novi“, a promatrat ćemo ga kroz prizmu omladinskog tiska.

Cilj je rada putem dostupnih izvora analizirati etape društveno-političkog procesa i promjena u razdoblju od 1967. do 1970. godine te pokazati individualan utjecaj rock glazbe na formiranje i održavanje novog omladinskog društva. Glavnu ulogu u ovome imat će omladinski tisak, kroz kojeg ćemo nastojati usporedno promatrati društvenu i političku komponentu razvoja omladinskog pokreta. Rad će se bazirati u većoj mjeri na relevantnim člancima koji pružaju jedinstven uvid u razmišljanja tadašnje omladine. Uza njih koristit će se i jedan dio dodatne literature čije će se teze nastojati dodatno potkrijepiti dostupnim izvorima. Na kraju, postojeće razdoblje podijelit ću u četiri razvojne faze te pokazati razvoj i reprodukciju gore navedenih ideja, uz poseban naglasak na njihove specifičnosti.

2. Novi omladinski pokret - Država protiv rocka?!

Rock glazba u klasičnom smislu svoje korijene vuče iz 50.-ih godina u Americi, a svojim aktivnim prodorom u drugoj polovici 60.-ih godina u Jugoslaviji s vremenom postaje sastavni dio novog omladinskog pokreta, time oblikujući način na koji mladi ljudi razmišljaju, odijevaju se, žive i djeluju. Rasprava o novom društveno-kulturnom sustavu vrijednosti, kojeg sa sobom donosi nova generacija omladinaca pod sve većim utjecajem zapadne kulture, u osobit fokus dolazi 1966. godine, u razdoblju ideološkog sukoba između Rankovićeve i Kardeljeve struje unutar KPJ. Pitanje ideološke podobnosti rock glazbe postaje preveliko da bi se ignoriralo, a u svojoj srži rasprava oko njezine podobnosti uključuje i svojevrsan sukob generacija. Prevladavaju one Kardeljeve struje započinje razdoblje u kojem nalazimo rock glazbu kao temelj omladinskog socijalizma, a na društvenu scenu stupaju mladi s novim pogledom na svijet. Tako 1967. u Savezu komunista nalazimo omladince, etablirane pripadnike nove društvene generacije, s čime kreće razvojna putanja rock glazbe prema sastavnom dijelu omladinskog društva u Jugoslaviji.¹ Borbu za establišment, čiji je nositelj u periodu pedesetih godina bio jazz, sada preuzima buntovna rock glazba.²

Netrpeljivost starijeg miljea komunista prema ovome novom, mladenačkom pokretu i glazbi, vidljiva je kroz tjedni ili mjesečni tisak.³ U njezinom središtu nalazimo jaz ili sukob između mladih generacija komunista s jedne strane te onih ratnih ili tradicionalnih s druge. On se veže uz ideološke razlike pristupa generacija „samoučenih“ komunista prema novoj omladinskoj, gdje temelj spoticanja postaje upravo mladenačka kultura.⁴ Nova generacija omladine se, na taj način, svojim ponašanjem, oblačenjem te pristupom životu smatrala neadekvatnom za buduće vođenje države!⁵ Direktna posljedica ovakvog vođenja bit će sukob između dviju struja unutar Saveza komunista. S jedne strane su mladi, koji žele aktivnije sudjelovati u vlasti i većoj slobodi, a s druge strane je stari milje komunista, koji ih priječi da preuzmu aktivnu ulogu i funkciju u njemu. Odlikujući se kao buntovni,

¹ Vuković, Katarina: *ISTORIJA ROKENROLA- Vreme kada su na rokere gledali kao na četnike* (<http://www.telegraf.rs/vesti/502706-istorija-rokenrola-vreme-kada-su-na-rokere-gledali-kao-na-cetnike-foto>, zadnji pristup 05.1.2017.)

² Janjetović, Zoran: *Od interancionalne do komercijale, Popularna kultura u Jugoslaviji 1945-1991*, str. 146.

³ O sukobu generacija pisalo se u Poletu i Mladosti kao aktualnoj temi kroz 1967. i 1968. godinu, za referencu pogledati: Polet, srpanj 1967. godine; Mladost, listopad 1968. godine.

⁴ *Kome smetaju mladi*, Mladost, listopad 1968, br. 634.

⁵ *Kako postupati s dugokosim mladićima*, Polet, siječanj 1967, str. 20.

željni upravljanja, ali i zabave te prilike da potroše zarađeni novac, posjeduju odlučno kritički stav prema starijim generacijama.⁶ Pitanje njihovog uključivanja u politički život države postaje aktualno tijekom 1967. godine, koju možemo okarakterizirati kao razdoblje spore aklimatizacije novim idejama te generacijskim vrijednostima. Već sljedeća će donijeti aktualizaciju i polarizaciju istih, o čemu će se govoriti u nastavku rada.⁷

Jedna od važnih obilježja ovog novog razdoblja je jednako tako odmak od tradicije štednje i rada, koji vlada 50.-ih godina, a koju već sredinom 60.-ih možemo nazvati zastarjelom.⁸ Stoga, nova generacija mladeži svoj novac odlučuje trošiti i zabavljati se, a u njima nalazimo temelje nezadovoljstva, koji će postepeno prerasti u studentski pokret godinu dana kasnije.⁹ Time postaje vidljiva smjena generacija, a pojavljuju se i prvi tragovi novog društveno-kulturnog sustava vrijednosti. Ova dva faktora su međusobno povezana, ali i istaknuta prodorom ideja te kulturnih vrijednosti sa zapada.¹⁰ Važno je naglasiti da se teme iz popularne kulture zapada pojavljuju u tisku već 50.-ih godina, često kritizirane kao „trule“ te optužene za „trovanje mladih generacija“. Upravo sa znatiželjom možemo promatrati razdoblje od samo desetak godina kasnije. Naime, tada postaje sasvim jasno da prodor novih ideja na područje Jugoslavije, koje sada zahvaćaju širok spektar omladine, nije moguće zaustaviti.¹¹ Među njima jednu od najvažnijih uloga zauzima prodor rock glazbe na ove prostore. Njezini prvotni nositelji bile su poznate radio stanice, radio Luksemburg i Bejrut, kao i iseljeništvo koje se vraćalo u zemlju s pločama te novim informacijama iz svijeta glazbe.¹² Gledano s aspekta omladinskog tiska, a s obzirom na već spomenute ideološke sukobe generacija, razdoblje 1967. godine je ono u kojem se na javnoj i društvenoj sceni ignorira novi omladinski pokret. Iznimka slučaju svakako su noviteti, tada tek osnovanog Jugotona, na čijim listama možemo, uz domaće, pronaći i ponešto stranih bendova, dok se prve recenzije stranih albuma u tisku javljaju tek sljedeće

⁶ *Naši vidici dostižu i do vaših fotelja*, Polet, srpanj 1967, str. 3.

⁷ Pitanje aklimatizacije aktualno je i 1968. godine, a raspravljalo se na sedmom kongresu SOH: *Prihvatiti sve narasle potencijale mlade generacije*, Polet, listopad 1967.

⁸ Janjetović, str. 147.

⁹ Dobar primjer protošačke novonastale potrošačke politike mladih nalazimo: *Svet tinejdžera*, Polet, prosinac 1967.

¹⁰ Recenzije stranih kulturnih sadržaja, uz iznimku glazbe, možemo u tisku pronaći već 1967. godine, primjerice: *Najbolji filmovi 1966*, Polet, veljača 1967, str. 46.

¹¹ Reference na prodor rock glazbe i „truli“ zapad navodi :Janjetović, str. 142, 145, 147.

¹² Janjetović, str. 140,141.

godine.¹³ Možemo reći da se tek načelno pisalo o mladima, ali ne nužno u kontekstu novog omladinskog pokreta. Stoga, ovo razdoblje karakteriziramo kao ono u kojem časopisi i tisak tek postepeno proširuju na novu generaciju omladine, željne informacija o svojim omiljenim bendovima, ali i praktičnih te modnih savjeta.¹⁴

Slika 1. The Beatles na Jugotovonoj listi noviteta, Polet, svibanj, 1967. godine

Time se vraćamo na spomenutu godinu, kao na razdoblje spore aklimatizacije novim vrijednostima, u kojem kreće borba rock glazbe za establišment. U toj borbi važnu ulogu na lokalnoj razini imali su mnogobrojni klubovi omladine, koji u ovom periodu osobito dobivaju na značenju, a čine samu srž kulturnog i zabavnog života tadašnje mladeži.¹⁵ Zamišljeni su kao mjesto okupljanja omladine, s ciljem stvaranjem novih kulturnih jezgri u gradu. Njihova uloga se uskoro proširuje te dobiva odgojni element u okviru omladinskog pokreta.¹⁶ Nova generacija mladih smatra postojeće institucije preuskim za eventualno pružanje adekvatnog okvira rasta i razvoja. Stoga, klubove omladine vide kao rješenje problema. Posljedično, oni postaju sredstvo kojim će se nastojati realizirati društveno-politički i odgojno-obrazovni utjecaj na mladu generaciju, ne samo u lokalnoj zajednici, već i na razini cijele države.¹⁷ Spomenuti tako postaju nositelji zabavne i popularne kulture unutar svoje zajednice. Idejno koncipirani kao mjesto koje vode mladi ljudi, oni su mjesto, gdje omladina može otići na zabavu te pratiti časopise, predstave i knjige. Naglasak je na činjenici da ovaj program stvaraju sami, u sasvim modernom kontekstu, a on

¹³ *Noviteti Jugotona*, Polet, ožujak-studenj 1967.

¹⁴ U prilog ide stalan dodatak *Mladosti* iz 1968. godine, a koji se fokusira na život omladine te nudi razne praktične savjete.

¹⁵ *Klubovi omladine i prijedlog statua grada Zagreba*, Omladinski tjednik, siječanj 1968, br. 4, str. 2.

¹⁶ Odgojni element se očituje u mogućnosti da sudjelovanjem u radu klubova omladine građani i roditelji će moći direktno utjecati na društveni život mladih. Referenca: *Čija su briga klubovi omladine*, Omladinski tjednik, veljača 1968, br. 6, str. 2.

¹⁷ *Klubovi omladine i prijedlog statua grada Zagreba*, Omladinski tjednik, siječanj 1968, br. 4, str. 2.

postaje njihovim društvenim izrazom.¹⁸ O popularnosti ovakvih mjesta svjedoči činjenica da je krajem 1967. godine u Zagrebu postojalo 10 registriranih klubova omladine, čiji broj u nadolazećim godinama raste.¹⁹

Stoga, 1967. godina je aklimatizacijsko razdoblje u punom smislu te riječi. Već krajem godine u omladinskom tisku možemo pratiti transformacije u temama, koje se sve više povezuju uz mladež i popularnu kulturu. Možemo reći kako pisanje o mladima postaje moda, a nastaju i prvi osvrti na „hrabri“ novi svijet mladih u okviru omladinskog pokreta.²⁰ Nadolazeća godina dodatno će donijeti polarizaciju i popularizaciju spomenutih i sličnih tema na političkoj te društvenoj sceni, izazvana prije svega sve većim rastućim nezadovoljstvom omladinske populacije.²¹

3. Revolucionarna omladinska mladež - Hrabri novi svijet!

Razdoblje 1968. godine u Jugoslaviji možemo nazvati prijelaznim, između ideala tradicije i ostataka starog društvenog sustava te hrabrog novog svijeta omladine, čija će potpuna društvena integracija nastupiti u godinama što dolaze. Stoga, u tisku još uvijek nalazimo pitanje sukoba generacija kao aktualnu temu.²² Nerazriješenost navedenih te ostalih ključnih pitanja, poput onih o ulozi i pronalasku mjesta za novu revolucionarnu mladež u postojećem društvu, a paralelno s izbijanjem studentskih nemira diljem Europe, dolazi do polarizacije te eskalacije postojećih problema na području Jugoslavije.²³ Baš kao i u ostatku Europe, uzimaju formu protesta koji će se u lipnju 1968.g. proširiti sa Sveučilišta u Beogradu na Sveučilište u Zagrebu.²⁴ Iako ne možemo reći kako su problemi studenata i razlozi protesta bili unificirani diljem Europe, unatoč tome nastupaju kao međusobno solidarna fronta, time noseći znakove stanovite revolucije.²⁵

¹⁸ *Kakve klubove trebamo*, Omladinski tjednik, ožujak, 1968., br. 12, str. 6; *Klub omladine Josip Kulušić*, Omladinski tjednik, prosinac 1967., br. 1, str. 5.

¹⁹ *Klubovi omladine- klubski vodič*, Omladinski tjednik, prosinac 1967., br. 2, str. 4.

²⁰ Trend pisanja o tinejdžerima i mladima 1967. godine nalazimo dobro zastupljenog u Poletu, primjerice: *Svet tinejdžera*, Polet, prosinac 1967; *Moda- pisanje o mladima*, Polet, prosinac 1967.

²¹ Pitanje uloge mladih i njihovog integracije u društvo tema je rasprave prije 20. konferencije Saveza Komunisti u Zagrebu: *Razvoj samoupravljanja- razvoj uloge mladih*, Omladinski tjednik, ožujak, 1968., br. 11, str. 1.

²² *Sukob generacija- što je to*, Polet, siječanj 1968., str. 16.,17.

²³ *U čemu je smisao političkog protesta mladih*, Mladost, listopad 1968., br. 628.

²⁴ Jandrić, Berislav: *Stajališta Hrvatske političke emigracije o hrvatskom proljeću iznesena u najznačajnijem emigrantskom časopisu Hrvatskoj Reviji*, str. 436,437.

²⁵ *Gnjevno studentsko proljeće*, Polet, travanj, 1968.

Tijekom studentskog proljeća Jugoslavenska omladina se suočila s potrebom za temeljitim promjenama postojećeg društvenog sistema s jedne strane, te stanovitim otporom spomenutoj od strane političkog vodstva s druge. U takvoj situaciji omladina poziva na djelovanje i angažman, a traži veću slobodu književnog i intelektualnog izražaja te političku uključenost u rad komunističke partije. Upravo time afirmira se prijelazno razdoblje iz jednog političko-društvenog sistema u drugi. Stoga, protest možemo pratiti u omladinskom tisku kroz tzv. model samouprave.²⁶ On je, kao takav, odgovor vladajućih struktura na postavljena goruća pitanja te potreba za promjenom postojećih vrijednosti. U Jugoslaviji će obilježiti godine koje dolaze. Omladinski tisak na taj način nastoji polarizirati novu revolucionarnu omladinu, a njihov bunt preusmjeriti u ideološki prihvatljive norme, kao i u razvoj samoupravnih odnosa.²⁷ Sukob generacija tematski zauzima središnje mjesto u društvu, pri čemu model samoupravljanja pristupa tom problemu kao kompromis. Osim obećanja dugo očekivanih promjena na društvenoj i gospodarskoj razini, poziva još i na pomirenje i suradnju.²⁸ Posljedično, nositeljima tako prozване samoupravne generacije imenuju se pripadnici nove socijalističke inteligencije, načelno skloni idejama zapadne ljevice.²⁹ Upravo su oni pripadnici demonstrativne i revolucionarne mladeži, buntovni i otvoreno te kritični prema načinu na koji vodstvo države pristupa problemima u državi.³⁰ Studentsko proljeće dugoročno doživljava neuspjeh u Jugoslaviji, a model samoupravljanja ostaje prisutan kao zona kompromisa između dvije sukobljene strane, ponajviše iz perspektive tiska toga razdoblja. Na posljétku, praktična nefunkcionalnost ovog modela pokazat će se jednim od uzroka daljnjeg nezadovoljstva mladeži te jedna od čestih tema rasprave u godinama što dolaze.³¹

U kontrastu s političkim sukobima, 1968. godinu nazivamo još i tranzicijskom jer sa sobom donosi val liberalizacije te potpunog otvaranja omladinskog tiska prema

²⁶ *Razvoj samoupravljanja- razvoj uloge mladih*, Omladinski tjednik, ožujak 1968, br. 11, str. 1; *Sukob generacija- što je to*, Polet, siječanj 1968, str. 16,17.

²⁷ *Bunt mladih trebalo bi usmjeriti na razvijanje samoupravnih odnosa*, Polet, svibanj 1968.

²⁸ *Prihvatiti sve narasle potencijale mlade generacije*, Polet, listopad 1967.

²⁹ *Zagrebačka omladina danas*, Omladinski tjednik, veljača 1968, br. 7, str 3; *Kriza organizacije nije kriza omladine*, Omladinski tjednik, veljača 1968, br. 7, str 3.

³⁰ Katarina Spehnjak, Tihomir Cipek: *Disidenti, opozicija i otpor - Hrvatska i Jugoslavija 1945. – 1990*, str. 277, 278.

³¹ Članke o nezadovoljstvu omladine sporim promjenama u društvu možemo pronaći i kroz 1969. godinu. Dobar primjer spomenutog kritika je tek formalne uključenosti mladih u tadašnji televizijski program, referenca: *Isključena omladinska javnost*, Mladost, veljača 1969, br. 642, str. 28.

tržištu mladih.³² Promjenu, od ignoriranja stanovite nove generacije omladine od strane tiska, pa sve do otvorenog pristupa širokom spektru tema iz njihovog života, možemo pratiti kroz period od nešto više od godinu dana. Time dolazi do popularizacije pitanja omladinske kulture u nastanku, kroz teme koje se tiču načina na koji se mladi odijevaju, koju glazbu slušaju, kako razmišljaju i djeluju.³³ Očitom postaje promjena, koja je nastupila prodorom ideja sa zapada, a zauvijek promijenila oblik društva u Jugoslaviji. Prije svega, činjenica je da u ovom razdoblju nastaje prva stalna grupa o glazbi, koja se javlja sredinom 1968.g., u tjedniku Mladost.³⁴ Iako ostatak omladinskog tiska, ponajviše Polet i Omladinski tjednik, ovu temu i dalje dotiču kroz dani period, možemo govoriti o počecima integracije rock glazbe u društvo.³⁵ Stalna glazbena sekcija Mladost i dodatak Vremeplov služe nam kao uvid u dotad ignoriranu stranu omladinskog pokreta, koja svoje korijene vuče nekoliko godina unatrag.³⁶ Prema tome, u prilogu nalazimo širok spektar glazbe, koja varira od rocka do marginaliziranog jazz-a, fokusirajući se na strane autore u početku, kako bi, postupnim formiranjem domaće rock glazbene scene, na naslovnicama osvanuli i domaći izvođači. Pitanje nastanka i uspona domaće glazbene scene tako povezujemo s borbom za establišment, gdje ovo razdoblje možemo još uvijek nazvati razdobljem imitacije utjecaja sa zapada, u kojem je većina lokalnih bendova svirala neke vrste obrada u svrhu zabave publike na zabavama.³⁷ U tranzicijskom periodu na domaćoj sceni vlastitim pjesmama probija se Grupa 220, koja u studenom 1968. godine izdaje ono što mnogi nazivaju prvim jugoslavenskim rock albumom.³⁸ Možemo reći da ovim činom formalno završava i borba za establišment rock glazbe, koja postupno postaje integralni dio jugoslavenstva kao takvog, u godinama što dolaze, u kontekstu jednog naroda i jedne države.³⁹ Smirivanjem sukoba između generacija dolazi do svojevrsnog

³² Paralelno uz polako rješenje ideološkog sukoba generacija u omladinskom tisku se javlja širok raspon tema iz popularne kulture i života omladine. Referencu na ovo navodi: Janjetović, str. 145.

³³ Uzor ovoj novoj generaciji mladih bila je američka kultura, moda i glazba. Tome u prilog idu česti prilogi o događajima u Americi koji možemo pratiti kroz članke stalnog dopisnika Mladosti, Vjekoslava Majdaka. Primjerice: *Gorki okus mladosti*, Mladost, listopad 1968, br. 628.

³⁴ Nalazimo je zajedno s dodatkom Vremeplov. Primjerice: *Vremeplov*, Mladost, listopad 1986, br. 627.

³⁵ Polet i Omladinski tjednik svoj fokus drže u političkoj i društvenoj sferi, no postoje iznimke. Primjerice: *Postoji li nešto novo u zabavnoj muzici*, Omladinski tjednik, siječanj 1968, br. 4.

³⁶ Prodor utjecaja sa zapada u Jugoslaviju intezivira se već sredinom šezdesetih godina, a njegove posljedice slabo su bile popraćene kroz tisak. U ovom razdoblju možemo ponaći njihovu tematizaciju, a dobar uvid pružaju retrospektive, primjerice glazbeni Vremeplov koji govori o 1964. godini. Referenca: *Vremeplov*, Mladost, listopad 1968, br. 633.

³⁷ Janjetović, str. 142, 144.

³⁸ Janjetović, str. 151; *Budućnost glazbe mladih*, Omladinski tjednik, travanj 1968, br. 16-17.

³⁹ Pjesme rock vala sedamdesetih godina su tako do određene razine tematizirale i slavile revoluciju, Tita te Jugoslaviju. Referenca: Janjetović, str. 155.

zbližavanja rock glazbe i vlasti, čime ona ide u smjeru da postane njezinom produženom rukom. Stoga, glazbena scena Jugoslavije, koja je tek u nastanku, uživati će jedinstvenu potporu od strane vlasti, a unatoč tome što rock glazbu ovog razdoblja definiramo kao apolitičku, ona će u nadolazećim godinama preuzeti sasvim nove uloge.⁴⁰

Slika 2. Rock glazba u Vremeplovu, Mladost, broj 633, listopad, 1968.

Rock glazba postaje omiljena tema omladinskih zabava, a dugokosi muškarci i žene u mini suknjama, posljedično pojavni seks simboli svakodnevice.⁴¹ Ove i slične teme nalazimo u stalnom prilogu časopisa Mladost, koji okviru hrabrog novog svijeta izmijenjenih društveno-kulturnih vrijednosti dijeli praktične, ali i modne savjete omladini. On je savršen prolaz u svijet mladih, suočenih s pitanjima rastuće seksualnosti te novim smjerovima društveno-političke orijentacije. Pod utjecajem idola, mode te glazbe zapada, nalazimo ogroman kontrast u usporedbi s tradicionalnim pedesetim godinama dvadesetog stoljeća. Istaknimo činjenicu da u tisku ovog razdoblja možemo pronaći i sekciju grupu koja je posvećena pitanjima čitatelja, a osobitu popularnost stječe usmjeravajući se na intimnu i ljubavnu tematiku.⁴² Omladinsku kulturnu i društvenu revoluciju tako nalazimo u punom jeku, a zahvaća gotovo sve aspekte mladenačkog društva. Stoga, mlade smatramo aktivnim elementom društva, a svojim djelovanjem unosit će promjene u vremenu koje dolazi!

Tranzicijski period koji je obilježio 1968. godinu stoga možemo nazvati kompleksnim. Njegova prva odrednica polarizacija je tema poput uloge omladine u

⁴⁰ Janjetović tvrdi kako će rock glazba poslužiti kao produžena ruka komunističke partije u svrhu daljnje reprodukcije postojeće ideologije, u razdoblju nakon 1969. godine, zauzimajući pritom sasvim unikatno mjesto na društvenoj sceni Jugoslavije. Referenca: Janjetović, str. 154.

⁴¹ Mini suknja i duga kosa kao ideal mladosti, u sklopu priloga Mladost, pod nazivom Dvoje. Referenca: *Dvoje*, Mladost, listopad 1968, br. 629.

⁴² Njezina priroda u ovom razdoblju je bila praktična te rijetko provokativna, a nije nosila obilježja kontrakulture.

društvu i sukoba generacija kroz prizmu studentskog protesta koja nas je dovela do modela samoupravljanja kao politički mandatirane solucije na bunt mladih. Time govor o novoj revolucionarnoj mladeži dobiva svoju formu, a čini važnu odrednicu novog mladenačkog socijalizma. Drugu odrednicu pronalazimo u činjenici da sa sobom donosi val liberalizacije u tisku te njegovo potpuno otvaranje prema tržištu mladih. On promovira tako tematizaciju i popularizaciju rock glazbe, kao važnog aspekta budućeg omladinskog društva, čija će borba za establišment završiti pomirbom i zbližavanjem vladajućih struktura i rocka. Direktna posljedica prodora utjecaja zapada, a osobito spomenute glazbe, jest i promjena načina na koji se mladež odijeva, djeluje, razmišlja te koju glazbu sluša. Tematizacijom navedenih i ostalih tema, kroz omladinski tisak dobit ćemo sliku o novom društveno-kulturnom sistemu vrijednosti, koji stupa na pozornicu Jugoslavije.

4. Sigurno novo vrijeme - Generacija pomirbe?!

Nakon aklimatizacijske 1967. i tranzicijske 1968. godine dolazimo u razdoblje u kojem, uz riješeno pitanje političke podobnosti rock glazbe te u zatišju glavnog zamaha studentskih protesta na području Jugoslavije, možemo govoriti o sigurnom novom vremenu. Pri tome se valja referirati i na rock glazbu te njezinu daljnju integraciju te razvoj u sklopu novog omladinskog društvenog *miljea*. Nakon Grupe 220 i njihovog proboja sa svojim albumom, prvijencem, u studenom 1968. godine, lice jugoslavenske glazbe postepeno se krenulo mijenjati!⁴³ Pod utjecajem stranih ličnosti, kao što su Johnny Holiday, Jimmy Hendrix ili John Lenon, ideju oko stvaranja jugoslavenske rock scene ovdje nalazimo samo u ovojima.⁴⁴ Stoga, ovo razdoblje možemo promatrati kao ono u kojem je naglasak na domaćoj pop glazbi, ponajviše popularnim šlagerima. Festivali poput Opatija 69 potvrđuju tradiciju, a bilježi se i pojava imena, poput Gabi Novak ili Arsen Dedić!⁴⁵ Iznimke ovom primjeru pronalazimo u povremenim spomenima Kornij Grupe i Josipe Lisac, u kontekstu koji ne uključuje direktno rock glazbu.

⁴³ Ovo je razdoblje kada započinje priča o prvome jugoslavenskom rock albumu, a s njime i o stvaranju domaće rock glazbene scene. Reference: Janjetović, str. 151; Glavan, Darko: *Od rock galame do tišine studija*, Mala enciklopedija hrvatske rock i pop glazbe, str. 9.

⁴⁴ *Johnny Holiday i John Lennon*, Mladost, siječanj 1969, br. 639; *Jimmy Hendrix - bokser koji skida kilograme*, Mladost, veljača 1969, br. 642.

⁴⁵ *Opatija 69*, Mladost, listopad 1969, br. 679.

Drugi faktor, koji ukazuje na ovu činjenicu, je naglasak omladinskih časopisa na stranoj glazbi, pri čemu u širem lokalnom kontekstu možemo promatrati i govoriti o jugoslavenskom rock glazbenom *undegroundu*, ali ne i *mainstreamu*.⁴⁶

Dok ovo pitanje poprima na važnosti, prate ga teme iz omladinske svakodnevice, koje se vežu uz kulturu, bunt mladeži te pronalazak vlastitog mjesta u novom društvu! Glavne teme rasprave možemo definirati kao sljedeće:

1. Koji su bili razlozi pobune mladih?
2. Kakvu odgovornost trebaju imati mladi?
3. Koja je uloga nove omladine u društvu?
4. Kako definirati omladinsku kulturu?

Važna karakteristika ovog novog doba pozitivniji je pogled na ono proteklo, pri tome se fokusirajući se na razloge pobune mladih. Ova struja u tisku time predstavlja pokušaj pomirbe između dva generacijska sistema vrijednosti, u fazi promjenjive razvojne uloge omladine u društvu.⁴⁷ Time govorimo o formiranju nove životne filozofije mladih, koja će služiti kao njezin vodič u vremenu što dolazi. Nju možemo najbolje promatrati kroz prizmu mladenačkog bunta, kroz koji se omladina lišava tradicionalnih odgovornosti i načina djelovanja, postavljenih od strane drugih.⁴⁸ Vrijedi napomenuti kako spomenuti nije fenomen zapadnog građanskog društva, već se na unikatan način pojavljuje i u državama socijalističkog uređenja, što uključuje Jugoslaviju.⁴⁹ Stoga, preduvjet stvaranju nove filozofije mladih nalazimo, prije svega, u potrebi analize trenutnog stanja i uloge omladine u društvu, a zatim i njegovih budućih okvira!⁵⁰

U ovome će nam uvelike pomoći rasprava o važnosti i opstanku brojnih omladinskih jedinica, ali i o ulozi omladinskog tiska unutar društva! Omladinske

⁴⁶ Muzički rock underground u ovome razdoblju dobiva na popularnosti, a kako bi već nadolazeće godine bilježio značajne istupe prema sferi pop glazbe.

⁴⁷ Pod „novom“ generacijom sada se spominje i hipi pokret. Referenca: *Nova generacija- što je to*, Mladost, veljača 1969, br. 643; *Ne potcjenjivati mlade*, Mladost, ožujak 1969, br. 648.

⁴⁸ O omladima raspravljalo se na CK SKH, a bilo je riječi o buntu mladeži: „Da revolucija još traje argument je mladih koji definitivno odbijaju tradicionalne oblike djelovanja, utjecaja i političkog razmišljanja, kao i to da budu transmisija Partije.“ Referenca: *Savez komunista i omladina*, Omladinski tjednik, br. 58-59, str. 3; *O studentskim pokretima i buntu*, Omladinski tjednik, br. 70-71, str. 7.

⁴⁹ Za razliku od zapadnog društva, bunt mladeži unutar komunizma nosi sasvim unikatna obilježja. Komunističke vlasti prema spomenutom nastupaju kritično, klasificirajući ga kao ništa više nego intelektualno izživljavanje. Referenca: *Napredni pokret otpora i kriza državne vlasti*, Omladinski tjednik, br. 45, str. 2.

⁵⁰ *Što određuje životnu „filozofiju“ mladih*, Mladost ožujak 1969, br. 648; *Od protesta do dijaloga*, Mladost, svibanj 1969, br. 655.

jedinice svoju ulogu provode u okupljanju te zbližavanju mladih na lokalnoj razini, baš kao što omladinski tisak nastoji isto učiniti na globalnoj.⁵¹ Stoga, tendencija je krenuti ka jedinstvenom programu omladine i partije, usred aktualnih studentskih protesta diljem Zapada. U prvu ruku to će biti protest u Kaliforniji te događanja koja će uz njega uslijediti. S posebnim naglaskom prati se i širenje *Black Power* pokreta. Ove teme se spominju i populariziraju kroz tisak, naglašavajući pritom na formalnoj razini važne probleme studentske populacije!⁵² Omladinski tisak podložen je raspravama kako i u kojoj mjeri interpretirati ideje mladeži, kao i njezine političke uloge. Razlog tome su česte kontrastne ideje oko toga što bi trebala predstavljati i kako. Spomenute se ogledaju u neslaganju između same omladine i njezinog vodstva.⁵³

Tisak nam također omogućuje pratiti tematizaciju uloge, koju bi omladina trebala preuzeti unutar novog društvenog okvira. U svemu ovome važan faktor nosi opipljiva promjena ili njezin nedostatak.⁵⁴ Stoga, dio nove struje intelektualaca osjeća nedostatak značajnih promjena unutar društva, unatoč obećanjima te modelima razvoja, poput samoupravljanja, koji su preokupirali tisak proteklog razdoblja, a obećavali bolju svakodnevicu.⁵⁵ Spomenuti model tako ostaje aktualna tema rasprave, dok se i dalje radi na pokušajima analize njegovih nedostataka i pogrešaka te *apatične* pomirbe s trenutnom situacijom unutar društva!⁵⁶ Promjenu ili nedostatak iste, u odnosu prema mladima na političkoj sceni, možemo promatrati kroz gašenje časopisa *Polet*, početkom 1969. godine.⁵⁷ Razloge gašenja saznajemo iz proslova zadnjeg broja, a pruža nam važan kontekst o shvaćanju stvarnog položaja omladine u političkom vodstvu države. Istupajući suviše kritično prema vladajućem *miljeu* te otvoreno

⁵¹ *Omladinske jedinice – želje i dileme*, Omladinski tjednik, br. 44, str. 9; Znamenit doprinos ovome donose i česte rasprave o djelatnosti Omladinskih jedinica koju nalazimo u Omladinskom tjedniku. Referenca: *Razgovor o aktivnosti omladinskih jedinica*, Omladinski tjednik, br. 53, str. 9.

⁵² *Student Power*, Omladinski tjednik, br. 45, str.10; *Veliki kalifornijski februar*, Omladinski tjednik, br. 46, str. 11; *Black Power na univerzitetu*, Omladinski tjednik, br. 46, str. 11; *Pred jedinstvenim programom omladine i partije*, Omladinski tjednik, br. 48, str.3; *Nova faza zapadnog studentskog pokreta*, Omladinski tjednik, br. 57, str. 4; *Bez velikih razočaranja*, Omladinski tjednik, br. 62, str.4.

⁵³ *Mladi pokret štampa*, Omladinski tjednik, br. 40-41, str. 3; *O našoj štampi i našoj omladini*, Omladinski tjednik, br. 43, str. 11; *Mlada štampa (2)*, Omladinski tjednik, br. 68, str. 3.

⁵⁴ *Za omladinski pokret koji nosi reformu*, Omladinski tjednik, br. 54-55, str.3.

⁵⁵ *Korijeni i ciljevi nemira*, *Mladost*, lipanj 1969, br. 662, str. 4-5; *Staro prolazi novo sporo stiže*, *Mladost*, srpanj 1969, br. 665, str. 10-11.

⁵⁶ O ovome govore programatski te idealizirani članci poput: *Samoupravljanje-od svete riječi do djela*, Omladinski tjednik, br. 47, str.3; *Samoupravljača treba odgajati*, Omladinski tjednik, br. 48, str. 4; *Tko i kako upravlja*, Omladinski tjednik, br. 54-55, str. 7; *Zašto pasivnost*, Omladinski tjednik, br. 57, str. 3.

⁵⁷ 1969. godine *Polet* izlazi kao trobroj pred gašenje časopisa, a politički je snažno tematiziran prema zahtjevima omladine; referenca: *Polet*, siječanj/veljača/ožujak 1969.

simpatizirajući studentsko proljeće, možemo reći da do smjene uredništva, potom i gašenja časopisa, dolazi radi njegove političke nepodobnosti.⁵⁸ Stoga, dok govorimo o sigurnom novom vremenu, važno je istaknuti da komunistička partija nimalo ne popušta svoj utjecaj na mlade u formalnom smislu. Primjetna razlika je u tome što sada posjeduje novo sredstvo, pomoću kojeg će nastojati kontrolirati te utjecati na novu generaciju omladine - rock glazbu.⁵⁹

U ovom razdoblju na kulturnoj sceni dolazi do razvoja tema iz svakodnevice, koje su prisutne i godinu prije.⁶⁰ Prilozi te izvještaji o stanju američkog društva postaju sadržaj gotovo svakog broja, još jednom stavljajući naglasak na razinu utjecaja, koje je tadašnje američko društvo imalo na Jugoslaviju.⁶¹ Time i grupa o glazbi dobiva na formatu i veličini. Pojavljuju se prvi izvještaji sa stranih koncerata miljenika domaće publike, kao što su The Rolling Stones ili The Who.⁶² Najvažniji je spomen američke *underground* glazbene scene, u kojoj je naglašen utjecaj rock glazbe na političku i društvenu represiju!⁶³ Unutar lokalnog konteksta, u ovome razdoblju počinje izlaziti i dvotjednik Pop Express. Bavio se isključivo glazbom, u kojem su čitatelji, također, mogli pronaći top-liste domaćih i stranih albuma.⁶⁴ Zauzima specifično mjesto u okviru omladinskog tiska, upravo zato što se u vremenu studentskih nemira okreće rock-kulturi u nastajanju, dajući joj jedan specifičan izraz. Time pokazuje da u ovome vremenu rock i kultura uživaju sasvim jedinstven status u komunističkom svijetu, unutar kojeg prevladava načelno odstupanje od masovne kulture zapada!⁶⁵ Lišen političkih ambicija, razlikujemo ga od ostatka, često politiziranog, omladinskog tiska. U svojoj srži predstavljen je kao visoko specijalizirani časopis za glazbu, oslikavajući zanimanje za stranu i domaću glazbu.⁶⁶ Iako u ovom razdoblju ne možemo govoriti o jugoslavenskoj rock-glazbenoj sceni, Pop Express ipak glazbu ovih prostora budno prati te nastoji unutar nje stvoriti određene standarde! Vrijedi još naglasiti njegov

⁵⁸ *Izborni proglas o zadacima Saveza omladine Zagreb*, Polet, siječanj/veljača/ožujak 1969.

⁵⁹ 1969. je razdoblje kada je rock glazba prihvaćena kao dio svakodnevnice, referenca: *Kako smo postali muzički produhovljeni*, Mladost, prosinac 1969, br. 689.

⁶⁰ One se vežu uz ljubav, intimu, glazbu i umjetnost, a utjecane su američkom kulturom (slika 3.)

⁶¹ Prilozi su često i posuđeni članci iz stranog tiska, a dobar primjer je anketa koja je provedena nad francuskim studentima, koju prenosi Mladost. Referenca: *Država- to smo mi*, Mladost, studeni 1969, br. 683.

⁶² *Rolling Stones u New Yorku*, Mladost, listopad 1969, br. 680.

⁶³ *Pop Gerilla-muzika revolucije*, Omladinski tjednik, br.48, str.11.

⁶⁴ Pop Ekspres izdaje Centar za kulturnu djelatnost omladine, a ga spominje Janjetović, str. 145.

⁶⁵ Zubak, Marko: *Pop-Express (1969-1970): rock-kultura u političkom omladinskom tisku*, str. 25.

⁶⁶ U Pop-Expressu mogla se pronaći mješavina žanrova, od jazz-a pa sve do šlagera. Referenca: Zubak, str. 28-29.

doprinos po pitanju seksualne revolucije ovog doba. O njoj ćemo više u nastavku, a zbog koje svojevremeno završava na sudu i to zbog teške povrede morala. Sudski proces protiv ovog časopisa tako je ukazao na prag tolerancije prema rock glazbi, ali i još jednom na činjenicu navedenu ranije: uz liberalizaciju na svim frontama društva, nadzor režima nad omladinskom djelatnošću itekako je aktivan.⁶⁷

Unatoč tome, otvorenih kritika prema odlukama političkog vrha nije nedostajalo. Dobar je primjer poruka raspuštene redakcije revije *Susret* te otvorena kritika upućena GK SOS kada je u pitanju cenzura unutar tiska! Kao službeni razlog smjene redakcije navodi se činjenica da je ona „prerazišla“ omladinski tisak te time izašla iz domene interesa omladine. Reakcija koja je uslijedila od strane redakcije bila je žustra i stavila je naglasak na razinu političke cenzure i paranoje, koja je tada vladala u GK SOS kada je u pitanju kritička i progresivna misao!⁶⁸

Omladinski tisak postaje zagovornikom seksualnih sloboda u najširem smislu riječi, ponekad predstavljen kao nužni dio političke emancipacije.⁶⁹ Naglašava se potreba za potpunom seksualnom slobodom, a kritiziraju revizionisti i nepotrebni moralisti.⁷⁰ Taj slobodni oblik izraza zahvaća sve medije popularne kulture, od filma do teatra i pisane riječi. Stavlja se naglasak na potrebu za integracijom tema u svakodnevicu te pritom dolazi do pomicanja granica onoga, što se do tada smatralo prihvatljivom društvenom normom!⁷¹ Aktualna tema u ovome kontekstu postaje i hipi pokret, koji svoje korijene vuče iz 1968. godine. Poput društvenog fenoma, kroz tisak praćen iz svjetske perspektive. Woodstock postaje simbolom jedne cijele generacije mladih, a njegove tekovine ostavljaju snažan trag na glazbi i umjetnosti ovog razdoblja.⁷²

⁶⁷ Suđenje se vodilo zbog neprimjenih izraza i seksualnih aluzija, je završilo oslobađajućom presudom za optužene. O tijeku suđenja i njegovim posljedicama govori: Zubak, str. 30-31.

⁶⁸ „Zato možemo reći da je ta besmislena tvrdnja vrhunac političke hipokrizije čiji nam cilj mora biti jasan: PRIKRIVANJE SUŠTINE SUKOB A I PRAVIH RAZLOGA SMENJIVANJA REDAKCIJE-KRITIČKA, OTVORENA I DRUŠTVENO ANGAŽOVANA POZICIJA SUSRETA“; U nastavku, referirajući se na ljude u GK SOS navodi: „Ali, najmanja provokacija dovoljna je da pokaže njiovo pravo, ogoljeno lice bespoštednih kritičara i beskrupuloznih čuvara svega postojećeg.“ Referenca: *Uvodnik bez lista*, Omladinski tjednik, br. 58-59, str. 2.

⁶⁹ Zubak, Marko: *Omladinski tisak i kulturna strana studentskog pokreta u Socijalističkoj Federativnoj Jugoslaviji* (1968 – 1972), str. 52.

⁷⁰ *Dolje seksualna kontraevolucija*, Omladinski tjednik, br. 62, str. 7; *Prilog kritici političke sexologije*, Omladinski tjednik, br. 50, str. 7.

⁷¹ Pojavom eksplicitnih scena u svim formama javnog izraza kreće i snažna rasprava o odrednicama erotike i pornografije. Reference: *Eksplozija seksa*, Omladinski tjednik br. 44, str. 11; *Bezopasno je nagnuti se van*, Omladinski tjednik, br. 68, str. 7.

⁷² Govorimo o utjecaju hipija u kontekstu formiranja glazbenog i umjetničkog undergrounda, uz pokrete kao što je New Age Cinema. Reference: *Eva dobija krila*, Mladost, listopad 1969, br. 676; *Tri dana mira i muzike*, Mladost, listopad 1969, br. 676; *Hipi 1969*, Omladinski tjednik, br. 54-55, str. 12.

Slika 3. Dolje seksualna kontrarevolucija, Omladinski tjednik, broj 62.

Istovremeno, prvi put se spominje korištenje lakih droga kod omladine. Spomenuto će se u kasnijem razdoblju povezivati upravo uz rock glazbu, zbog koje će ista, nerijetko biti i tema kritike. U prvom redu, radi se o marihuani i LSD-u, a postoje i oni, koji spomenute opijate smatraju sredstvom oslobođenja od represije i depresije svakodnevice.⁷³ Riječima Iana Dury-a: „*Sex, drugs & rock'n'roll, it all that my body need!*“.⁷⁴

Stoga, omladinska kultura u ovome razdoblju je pod utjecajem ideja i kulture zapada. Njezin definirajući faktor je politička podobnost, tj. mogućnost da u okviru mladenačkog socijalizma bude jedna od okosnica zbližavanja vlasti s omladinom. Tek tada možemo govoriti o liberalizaciji te sigurnom novom vremenu u kontekstu onoga, koji donosi neometanu i trajnu integraciju zapadnih ideja u društvo.

⁷³ *Navala na travu*, Mladost, veljača 1969, br. 645; *Atak na zdrav duh i zdravo telo*, Mladost, rujan 1969, br. 675; *Vitaminske pilule sreće*, Mladost, studeni 1969, br. 683; *Droga i umjetnost*, Omladinski tjednik, br. 43, str. 11; *Hašiš obilazi svijet*, Omladinski tjednik, br. 72, str. 10.

⁷⁴ Ovaj izraz postati će svojevrsna mantra 60-ih godina, a njegovu prvu upotrebu u kontekstu mladeži i kontrakulture nalazimo u magazinu Life iz listopada 1969: „*The counter culture has its sacraments in sex, drugs and rock*“. Referenca: *Life*, 17. listopada 1969, str. 77.

5. Neki novi klinici?! – Jugoslavenska omladinska i rock baština

Godina 1970. obilježava niz događaja, koji obuhvaćaju te produbljuju postojeći raspon tema od glazbe do politike i refleksije nad godinama što su prošle. Na glazbenoj sceni značajan je tzv. *jazz revival*, koji kod nas predvode Dražen Vrdoljak i Darko Glavan, sa svojim neumornim istupima o odumiranju jazz-a na ovim prostorima. Spomenuto možemo povezati sa sve većom popularizacijom rock glazbe.⁷⁵ Ovaj nezaustavljiv novinarski par će svojim člancima i glazbenim kritikama na direktan način prikazati društvenu perspektivu vremena u kojem žive i rade. Uz teme koje se vežu i uz uspon lokalne glazbene scene te oko njezinih specifičnih elemenata, u pravom smislu te riječi govorimo o jugoslavenskoj nacionalnoj rock sceni.⁷⁶ Definirana kao jedna u usponu, njezini nositelji postaju baštinici u svijetu konstantnih društveno-političkih promjena. Postupan prijelaz iz tzv. muzičkog *undergrounda*, prema svijetlima velikih pozornica obilježava tranziciju iz imitacije kao i obradu na originalne autorske tekstove. Usponom iz anonimnosti do svijetla reflektora u prepunim dvoranama, kultne grupe, poput Bijelih Strijela, Crvenih Koralja, Kornijevih Grupe te Grupe 220, postaju temelj nove glazbene scene.⁷⁷ Promijenio se i način zabave kod omladine, pri čemu odlazak na svirke postaje omiljena razbibriga, a rockeri postaju nacionalna atrakcija! Do tada nezaobilazni šlageri tako poprimaju sasvim novu razvojnu putanju unutar termina popularne glazbe, sukladno s promjenjivom definicijom onoga što se smatra popularnim među omladinom.⁷⁸ Ova činjenica nipošto ne govori o padu popularnosti šlagera, već o proširivanju definicije ove glazbe kako bi obuhvaćala i rock. Obje vrste glazbe će tako, u periodu što dolazi,

⁷⁵ Glazbeni članci ova dva novinara okosnica su glazbene sekcije Omladinskog tjednika 1970. godine, u kojem su i započele njihove karijere godinu dana ranije. Svojim osvrtima na već tada marginalizirnu jazz glazbu u Jugoslaviji, pružaju osvrt na razdoblje 50-ih godina 20. stoljeća te u kontekst stavljaju ono popularizacije te dominacije rocka na glazbenoj sceni! Referenca: *Free Jazz*, Omladinski tjednik, br. 83-84, str. 15; *Na marginama jugoslavenskog jazz-a*, Omladinski tjednik, br. 89-90, str. 10; *Ljubljana „70“ Jazz festival*, Omladinski tjednik, br. 94, str. 8; *Jazz Expo '70*, Omladinski tjednik, br. 108-109, str. 11; *Da li će pop zamijeniti jazz*, Mladost, prosinac 1970, br. 738, str. 21.

⁷⁶ *Nova muzička dimenzija*, Omladinski tjednik, br. 86, str. 11; *Jugoslavensko muzičko podzemlje*, Omladinski tjednik, br. 89-90, str. 15.

⁷⁷ Glavan, Darko: *Od rock galame do tišine studija*, Mala enciklopedija hrvatske rock i pop glazbe, str. 7-10; Bakić, Goran: *Hrvatski rock zavičnjaci*, Mala enciklopedija hrvatske rock i pop glazbe, str. 10-14.

⁷⁸ Popularnom glazbom smatrali su se do tada ponajviše pjevači narodne glazbe ili takozvani šlageri. Komercijalizacijom rocka te njegovim postepenim prijelazom iz *undergrounda* u sferu popularnosti ova se definicija polako proširuje.

postojati usporedno i postati popularnom, a njegovati vlastitu publiku i način zabave!⁷⁹

Pomirbom vladajućih struktura i rocka, koji sad uživa nevjerojatnu popularnost, sve više se počinje javljati tema masovne kulture i njezina utjecaja na društvo. Ona ubrzo dobiva popriličnu zastupljenost u Omladinskom tisku. Često oslikava promjenjivu dinamiku svakodnevice, u kojoj mediji, poput televizije i radija, preuzimaju sve važniju ulogu.⁸⁰ Ovdje nalazimo svojevrsnu polarizaciju razmišljanja oko njezinog trajnog utjecaja na društvo – dok je jedna strana favorizira, druga pruža opsežne kritike. Tako dok glazba nosi ulogu univerzalnog ljepila unutar omladinskog društva, govor o pretjeranoj tehnologizaciji naroda ili njezinog propagiranja krivih društvenih vrijednosti jednako je često punio rubrike omladinskog tiska.⁸¹ Time se nastoji, umjesto zapadne kulture, proširivati potreba za – komunističkom! Posljedično dolazi i do otvorenog suočavanja oko njezinih odrednica, po pitanju njezine slobodne djelatnosti u društvu s jedne, ili vodstva od KPJ s druge strane.⁸²

U ovom kontekstu, masovnu kulturu možemo povezati i s pitanjem radništva, konkretnije, definiranjem uloge radnika u okviru novog kulturnog pokreta. Time naglasak stavljamo na pitanje tzv. radničke kulture, njezine uloge te problematične reprezentacije kroz tisak. Treba li se stvoriti jednolična komunistička kultura, koja će govoriti o radničkome svijetu?!⁸³ Oslikavajući portret jugoslavenskog društva kao socijalističke sredine, pitanje radnika postaje pitanje, koje nikad nije u potpunosti definirano i istraženo. Stoga, pisanje o ovoj temi dovodi nas do ograničenih zaključaka. Naime, spomenuti pojmovi u ovome razdoblju su isprepleteni,

⁷⁹ Primjer popularnosti šlagera jesu festivali poput Split '70 i Postirske frajle, gdje nastupaju autori poput Arsena Dedića, Ive Robića te Gabi Novak. Neizostavan je i anketa Mladosti za najveću pop zvijezdu 1970. godine, u sklopu koje se održava natječaj i za najbolju grupu! U konkurenciji tako nalazimo Kornijevu grupu, Indexe, Uragane te Siluete. Referenca: *Kuda plovi ovaj brod*, Mladost, kolovoz 1970, br. 722-723, str. 22-23; *Pop zvezde 1970*, Mladost, studeni/prosinac 1970, br. 736, 740, 741-742, str. 20, 21, 24, 25.

⁸⁰ Ovu činjenicu možemo promatrati i kroz spomene oba medija, ali ne rijetko i kritika na račun tehnologizacije naroda. Referenca: *Kakvu televiziju želimo*, Mladost, prosinac 1970, br. 738, str. 27; *Informacije i komunikacije u sustavu omladine*, Mladost, studeni 1970, br. 733, str. 3; *Do tehnike i natrag*, Omladinski tjednik, br. 89-90, str. 11.

⁸¹ Kritike masovne ili popularne kulture možemo pronaći: *Masovna kultura*, Omladinski tjednik, br. 87, str. 8; *Strah od slobode*, Omladinski tjednik, br. 88, str. 9; *Do tehnike i natrag*, Omladinski tjednik, br. 89-90, str. 11; *Bijeg od strukture*, Omladinski tjednik, br. 92, str. 7.

⁸² Argumentaciju postojećeg kulturnog stanja te upitnog odnosa između postojeće tradicionalne i nove zapadne kulture nalazimo u centru prijedloga članova SK oko solucije u stvaranju komunističke i planske kulture! Referenca: Adolf Dragičević, *Bez planske kulture*, Omladinski tjednik, br. 82, str. 4; Inoslav Bešker, *Za komunističku kulturnu politiku*, Omladinski tjednik, br. 82, str. 4.

⁸³ *Smrt kulture kao budućnost*, Omladinski tjednik, br. 82, str. 1; *Kultura i samoupravljanje*, Omladinski tjednik, br. 87, str. 3.

međusobno ovisni te često i kontradiktorni. Stoga, radništvo, još jednom, doživljava krizu u nizu reformi koje predstoje, uz neostvaren model samoupravljanja. Prijelazom u novo desetljeće, tzv. samoupravljači i dalje ne posjeduju materijalnu osnovicu kako bi mogli nečime upravljati, a izdano je još jedno prazno obećanje skore i nadolazeće promjene.⁸⁴ Kriza se tako produbljuje, tijekom koje se donosi i društveni plan razvoja Jugoslavije do 1975. godine. Njime se otvoreno očituje i nezadovoljstvo ovom situacijom, dok na javnom planu traje borba za samoupravljanje i nastoji se propagirati bliska veza s omladinom!⁸⁵

Pitanje kulture te pronalaska njezinog mjesta unutar društva može se promatrati kroz svojevrsnu krizu omladinskog tiska, a time i Klubova omladine. Riječ je o odjeku zatvaranja studentskih časopisa Student i Polet zbog priklanja protestu iz 1969. godine.⁸⁶ Time na dnevni red dolaze teme, poput cenzure u kulturi, njezinog globalnog značaja te budućnosti. Stoga, cenzuru vežemo uz nastojanje političkog monopola nad kulturom, a njezin značaj i budućnost uz sudbinu najšireg kruga omladine.⁸⁷ Kultura prepuštena samoj sebi tako dovodi i do krize Klubova omladine u Zagrebu, koji, suočeni nedostatkom novčanih sredstava te raznim pravnim problemima, predstavljaju potrebu za promjenom.⁸⁸ Prisiljeni na samofinanciranje, na gradskoj razini dolazi do potrebe definiranja žarišta omladinske djelatnosti. Spomenuta bi tada služila kao mjesta za reprodukciju postojećih te novih specijaliziranih djelatnosti u kulturi, čime bi omogućila svoj opstanak te buduću prosperitet!⁸⁹ Njihova uloga, kao glavnih mjesta okupljanja i djelatnosti omladine, ovdje je višestruko naglašena, dok pitanje njihove krajnje sudbine ostaje nesigurno.⁹⁰ Na kraju, tko je kriv za propadanje Klubova omladine? Odgovor se krije između

⁸⁴ O razlozima zaostajanja samoupravljanja, njegovim funkcijama i novim odrednicama mladeži govore sljedeći članci: *Istina i akcija*, Mladost, listopad 1970, br. 731, str. 6; *Preživjet će ovaj narod*, Omladinski tjednik, br. 76, str. 1; *Informiranje o funkciji samoupravljanja*, Omladinski tjednik, br. 87, str. 1.

⁸⁵ Spomenutu vezu promatrati ćemo kroz članke koji govori o sastancima i čestim tribinima kojima je tema upravo samoupravljanje i omladina. Referenca: *Kriza masovnosti*, Mladost, prosinac 1970, br. 737, str. 11; *Tribina mladih samoupravljača*, Omladinski tjednik, br. 87, str. 3; *Šesta škola samoupravljanja*, Omladinski tjednik, br. 108-109, str. 4.

⁸⁶ *Lijevo desno i iza „Studenta“*, Omladinski tjednik, br. 77-78, str. 2.

⁸⁷ *Duhovna masturbacija mladih*, Omladinski tjednik, br. 86, str. 9; *Vibracije intimnog doživljaja jednog filma u cortexima zagrebačke i beogradske „cenzure“*, Omladinski tjednik, br. 83-84, str. 12.

⁸⁸ *Kriza omladinskog tiska*, Omladinski tjednik, br. 81, str. 2-3; *Klubovi ili ulice*, Mladost, studeni 1970, br. 736, str. 11.

⁸⁹ *Br. omladinskih klubova se smanjuje*, Omladinski tjednik, br. 98, str. 6.

⁹⁰ O okupljanju mladih u omladinske jedinice i njihove važnosti možemo promatrati kroz primjer kluba Jabuke. Referenca: *Šta je sa „Jabukom“*, Omladinski tjednik, br. 97, str. 4.

institucijskih i političkih kriterija te ekonomske nebrige, u čijem središtu nalazimo upravo omladince i njihove klubove.⁹¹

Slika 4. Klubovi ili ulice, Mladost, br. 736.

U ovom razdoblju dolazi do promjene u načinu na koji se glazba percipira u svijetu, a pritom postaje, ne samo način komunikacije, već i važan politički faktor. Ovom prilikom, možemo citirati frontmena grupe U2: „Glazba može promijeniti svijet jer mijenja ljude!“ Ovdje se svakako treba osvrnuti na temeljitu promjenu na društvenoj razini, u čijem središtu nalazimo upravo omladince. Time dolazi, ne samo do smjene generacija, već i pojave „nekih novih klinaca“, s temeljito drugačijim pogledom na svijet!⁹² Stoga, rock glazba služi kao medij, koji zbližava tu novu generaciju, dok ih u isto vrijeme otuđuje od one koja je bila prije.⁹³ Sukob generacija što će to otuđenje izazvati na globalnoj razini predstavljat će borbu protiv intelektualne bijede, siromaštva te rata, zbog čega rock na svjetskoj razini efektivno nazivamo glazbom revolucije, bila ona politička ili društvena!⁹⁴ Preostaje nam se zapitati, koje su onda odrednice te nove generacije mladeži u Jugoslaviji? O tome ćemo u nastavku.

Često se tako piše o kontrastnim situacijama u društvu, još uvijek aktualnom jazu između raznih generacija, ali i novim problemima s kojima se omladinska generacija

⁹¹ Ponovo o omladinskim klubovima, Omladinski tjednik, br.108-109, str.7.

⁹² Inspiracija za pojam dolazi iz istoimene pjesme Dorđe Balaševića. Njega djelomično možemo povezati te poistovjetiti sa onim razvoja takozvane nove društvene ljevice: *Nova levica i kulturna revolucija(II)*, Mladost, prosinac 1970, br. 741/742, str. 22-23.

⁹³ *Omladina i njena odgovornost prema budućnosti svijeta*, Mladost, listopad 1970, br. 731, str. 27.

⁹⁴ Sabina Ramet govori o rocku kao glazbi revolucije u svom istoimenom članku, a njegovu ulogu nalazimo objašnjenju i kroz omladinski tisak. Referenca: Sabina P. Ramet, *Rocking the state*, str. 1-8; *Revolt mladih je znak prevrata u društvu*, Omladinski tjednik, br. 87, str. 9.

susreće.⁹⁵ Njezine odrednice promatrat ćemo kroz primjer zagrebačke omladinske generacije, popularno nazvane „Corso generacija“, koja svoje vrijeme provodi na kulturnim zagrebačkim mjestima toga vremena!⁹⁶ Oni žive brzo, u buntu prema prošlom vremenu te iščekivanju budućnosti.⁹⁷ Zašto upravo taj naziv? Boravkom u *Corsu* simbolički se iskazuje njihov protest nad generacijama koje su prethodile i način na koji su provodili vrijeme. Od okupljanja i intimnih razgovora, ubrzanog ritma života te raznih kulturnih noviteta, ova kavana poslužit će kao podloga za društveni portret nove generacije omladine. Govorimo tako o mladeži, čije zabave poprimaju internacionalni karakter, obilježene otvorenošću prema zapadu.⁹⁸ Pojavom stranaca na društvenoj sceni Jugoslavije, omladina poprima globalni karakter te se susreće s novim spoznajama i strujama svijesti. Spomenute ovdje ne prestaju pa se u kontekstu generacijskih promjena spominju i prvi homoseksualni mladići. Stoga, seksualna revolucija ovog razdoblja obilježava još jedan pomak od inertnog tradicionalnog okvira, gdje bit spomenute orijentacije više ne nosi jednaku vrstu društvene stigme, kao što je nosila prije desetak godina.⁹⁹ „Corso generacija“ je time probala više te živjela brže od svojih prethodnika, kako bi se na kraju dana našla unutar starih zidova kavana, raspravljajući o životu te pokušavajući pobjeći od onoga što smatraju egzistencijalnom monotonijom mladosti.

Govorimo o mladeži, kojoj razgovor u intimi više nije zabranjena tema, zabave internacionalne, a konzumacija lakih opijata česta su tema omladinskih rasprava.¹⁰⁰ Pojavljuje se po prvi put dodatni sadržaj, koji se fokusira na golo žensko tijelo, uz pripadajuće fotografije. One broje preko dvije stranice te se osvrću na rastući trend

⁹⁵ O problemima, promjenama i transformaciji omladine od slučaja Đilas – Ranković, statičnosti omladinske organizacije te novoj orijentaciji mladih piše Darko Stuparić. Referenca: *Između forsirane politizacije i pasivnosti*, Mladost, br. 737, str. 14-15.

⁹⁶ Ovaj cijeli odlomak skica je studije omladinskog društva Zagreba u razdoblju 1970. godina od strane Nenada Preloga. Referenca: *Danas je prvi dan moje budućnosti*, Omladinski tjednik, br. 101, str.15.

⁹⁷ Govorimo u ovome razdoblju o mladim (gnjevnim) ljudima te njihovoj kulturi kao onoj bunta. Spomenuta je rasla i razvijala se u duhu studentskih protesta što su prethodili, a veže se i uz procese ubrzane demokratizacije u društvu. Referenca: *Nove duhovne traverze*, Mladost, prosinac 1970, br.740, str. 12-13.

⁹⁸ O otvorenosti prema Zapadu i novim idejama govori Darko Stuparić u svome članku: *Proglomena za neki budući duhovni ambijent*, Omladinski tjednik, br. 95-96, str. 12.

⁹⁹ Kada je riječ o intimi, na stranicama Omladinskog tiska su se mogli naći razni članci koji se vežu uz mladež te njihove seksualne navike. Referenca: *Seks kao subverzija*, Omladinski tjednik, br. 79, str.11; *Kratak priručnik grupnog seksa*, Omladinski tjednik, br. 77-78, str.13.

¹⁰⁰ *Droga kao aperitiv*, Mladost, prosinac 1970, br. 737, str. 27; O opijatima i njihovom korištenju u popularnim zagrebačkim klubovima, ali i drugim mjestima za provod u gradu nalazimo često pod pod sekcijom Kalendar događanja. Referenca: *Kalendar događanja*, Omladinski tjednik, br. 95-96, str.15.

umjetničke i erotske fotografije u svijetu.¹⁰¹ Uz spomenuto, možemo promatrati i članke, koji su informativnog karaktera, a osvrću se na teme kao što je grupni seks ili trudnoća. Fascinacijom ovog razdoblja ostaje hipi fenomen i njihov način razmišljanja, unutar kojeg možemo pronaći Woodstock kako poprima sasvim unikatno mjesto u povijesti jedne generacije mladeži! Imajući to na umu, mijenja se percepcija odnosa i seksualnosti kod omladine u duhu društvene liberalizacije.¹⁰²

Pišu se glazbene recenzije te osvrti, a kutak posvećen upravo glazbi je gotovo nezaobilazan u kontekstu ove godine. Prateći njihovu dimenziju i karakter, možemo reći kako sada zauzimaju cijelu stranicu omladinskih listova, u kontrastu s razdobljem što je prethodilo, čime se bilježi proporcionalan rast.¹⁰³ Način na koji se piše i pristupa glazbi također se promijenio. Pritom nalazimo bogatije te kritičnije osvrte na nju, zajedno s detaljnim izvještajima iz svjetskih festivala te analizama novog glazbenog vala.¹⁰⁴ Glazbi se pristupa iz više perspektiva, analizirajući s jedne strane njihov društveni impakt te u isto vrijeme njezinu pojavnu vrijednost. Rock glazba se time više samo ne samo komentira, već i kritizira! Istražuju se i njezine druge dimenzije, kao što je glazbeni underground te pojava hard rocka.¹⁰⁵ Omladinskim tiskom dominiraju ličnosti poput Jimmy Hendrixa, Paul McCartneya te Janis Joplin, koji su uzori i nositelji, sad već dobro etablirane generacije svjetskih rockera.¹⁰⁶ Nailazimo i na osvrte na domaću glazbenu scenu, a njezinu raznolikost možemo promatrati kroz niz članaka. Rasprave o važnosti lokalne glazbene scene te promjenjivih trendova u glazbi samo su neke od tema, a dobro oslikavaju rastuću ulogu glazbe u svakodnevnom životu. Govori se tako o popularizaciji rock glazbe te, uz već gore navedene, govorimo i o bendovima te izvođačima poput Matt Collinsa, Indeksa, Uragana, koji su direktno zaslužni za njezino širenje i formiranje lokalne

¹⁰¹ Fotografije prikazuju gole modele pojavljuju se u časopisu Mladost, a nalazimo iz u velikom formatu preko dvije stranice. Kasnije kroz godinu se na ovome mjestu pojavljuju i teme iz kulture, kao što je kultni klub Kulušić. Referenca: *Kulušić treba doći*, Mladost, studeni 1970, br. 733.

¹⁰² *Mladost u svetu- svet mladosti*, srpanj 1970, br. 716-717, str. 1; *Kult seksa- lažna revolucija*, Mladost, rujan 1970, br. 724-725, str. 42; *Zvučni snimak jedne generacije*, Mladost, rujan 1970, br. 724-725, str. 22-23; *Od patriotizma od seksa*, Mladost, studeni 1970, br. 736, str. 25.

¹⁰³ Mladost tako ima pop sekciju pod uredništvom Mirka Klarina, a Omladinski tjednik pod Darka Glavana i Dražena Vrdoljaka.

¹⁰⁴ Recenzije albuma više nisu neobična pojava, kao ni izvještaji sa svjetskih festivala putem dopisnika u Americi među kojima je bio Dražen Vrdoljak. Referenca: *The Flock*, Omladinski tjednik, br. 98, str.12; *Isle of Wright*, Omladinski tjednik, br. 99, str. 11.

¹⁰⁵ *Nova muzička dimenzija*, Omladinski tjednik, br. 86, str. 11.

¹⁰⁶ *Uvod u Mcartneya*, Omladinski tjednik, br. 93, str. 11; *Jimi Hendrix je mrtav*, Omladinski tjednik, br. 100, str. 12; *Nakon kralja umrla je i kraljica*, Omladinski tjednik, br. 103, str. 12; *Posle pet meseci*, Mladost, rujan 1970, br. 726, str. 22; *Umro je Jimmy Hendrix*, Mladost, listopad 1970, br. 728, str. 23; *Sva bila je muzika*, Mladost, listopad 1970, br. 731, str. 24.

glazbene scene.¹⁰⁷ Uz njih vežemo i pitanje daljnje evolucije glazbe te razbijanja postojećih standarda unutar glazbene scene Jugoslavije, čime dolazimo do pitanja njezine stvarne društvene uloge.¹⁰⁸ Znači li to da je rock/pop glazba stvarni izraz društvenog stanja omladine ili svojevrstan komercijalan *publicity stunt*?¹⁰⁹ Odgovor na to pitanje iziskuje daljnje proučavanje, stoga, ostavljam ga otvorenim u svrhu nekog budućeg istraživanja.

Između ostalog, javljaju i druge teme iz popularne kulture, često kao marginalizirani strip, kojem se posvećuje sve više vremena i prostora.¹¹⁰ Razne ilustracije te reklame govore o promjeni ideje iz omladinskog tiska, a poprimaju gotovo sve elemente zapadnjačkog načina prezentacije i pisanja. Sekcija posvećena kulturi i radništvu proporcionalno raste, a zauzima gotovo cijelu stranicu teksta, što osobito dobro možemo promatrati kroz Omladinski tjednik i njegovu sekciju prikladnog imena – Otvoreno tržište.¹¹¹ Obuhvaćala je sve aspekte kulturnog života, od glazbe preko teatra pa sve do popularnijeg stripa. Njome u jednakoj mjeri dominira i pitanje radništva pa tako se ovdje dotiče i teme njihove kulturne uloge. Ozbiljnost ovog pitanja odražava se na sve aspekte radničkog društva, a postavlja se ključno pitanje: kako potaknuti radnika da sudjeluje te aktivno djeluje u kulturi?!¹¹² Problematiku pripisujemo podvojenosti u interesima i stavovima između tzv. radničke i studentske omladine.¹¹³ Stranice omladinskog tiska pune većinom studenti, dok se glas radničke omladine rijetko čuje. Pitanje aktivacije radnika i njihova aktivnog sudjelovanja u svakodnevnom kulturnome životu ne može se izbjeći. U njegovu središtu nalazimo dva različita viđenja kulture! Studentska omladina je s jedne strane vođena zanosom i idealima nove kulturne struje, dok je radništvo s druge strane, tek

¹⁰⁷ *Visokotiražnici i bitnici*, Omladinski tjednik, br. 91, str. 9; Glavan, Darko: *Od rock galame do tišine studija*, Mala enciklopedija hrvatske rock i pop glazbe, str. 7-10; Bakić, Goran: *Hrvatski rock zavičnjaci*, Mala enciklopedija hrvatske rock i pop glazbe, str. 10-14; *Jugoslavensko muzičko podzemlje*, Omladinski tjednik, br. 89-90, str.15.

¹⁰⁸ Riječ je o takozvanim tradicionalnim standardima koji podrazumijevaju način na koji je glazbena scena do tada funkcionirala te uvriježeni stavovi oko njezinih odrednica koji su u tada postojali.

¹⁰⁹ *Nepopularni pop ili da li je naša muzika popularna*, Omladinski tjednik, br.102, str. 12.

¹¹⁰ *Comix*, Omladinski tjednik, br. 104, str. 11.

¹¹¹ Njome dominiraju teme iz kulturne sfere, ali se ne rijetko pojavljuju se i one političko te društvene. Referenca: *Otvoreno tržište*, Omladinski tjednik, br. 87, str. 1.

¹¹² Ovo pitanje se proteže kroz cijelo razdoblje u niz članaka kao jedna od žarišnih tema, a promatraju se u jednakoj mjeri kroz prizmu samoupravljanja i radnih akcija. Referenca: *Kultura i samoupravljanje*, Omladinski tjednik, br. 87, str. 3; *Radne akcije i kultura*, Omladinski tjednik, br. 99, str. 6.

¹¹³ Vodila se žustra rasprava u Savezu komunista oko toga smatra li se studente omladinom ili radnim ljudima, u sklopu pokušaja čim mirnijeg rješenja ove podvojenosti unutar društva. Referenca: *Jesu li studenti omladina ili radni ljudi*, Mladost, rujan 1970, br. 727, str. 23.

pod njezinim neznatnim utjecajem.¹¹⁴ Možemo reći kako jednostranim monopolom nad kulturnim izričajem od strane studentske populacije dolazi do još naglašenije potrebe uključivanja čim šireg spektra mladih u svoje redove. Smatra se da jedino kulturu, koja će uključivati oba sloja omladine, ćemo moći nazvati jedinstvenom, a njezine članove pobornicima novog doba! S ideološke strane smatra se da novo društvo zahtjeva novu kulturu, čije odrednice će biti definirane kako bi ugodile svima.¹¹⁵ Time dolazimo do razdoblja u kojem se javljaju „neki novi klinici“, a svakom novom generacijom svoj pečat iznova ostavljaju na društvu.

A što je s do nedavno aktualnim studentskim pokretom? U kontekstu Jugoslavije vrijeme protesta se smatra prošlim, a kroz tisak nalazimo tek spomen glasina o njegovu ponovnom oživiljenju.¹¹⁶ Unatoč tome, smatra se da nezadovoljstvo i bunt omladine su itekako prisutni, samo se drugačije manifestiraju!¹¹⁷ Nezadovoljstvo omladine vežemo i uz njihovu apolitizaciju, to jest rastuću inertnost prema političkim promjenama na državnoj razini. Time govorimo, s jedne strane o neučinkovitosti institucija, ali i o određenoj pasivnosti društva!¹¹⁸ Uzimajući to u obzir, društvena klima 70.-ih neće stvoriti uvjete u kojima bi došlo do one razine studentskih kretnja, koje smo mogli vidjeti 1968. godine.

Razdoblje početka 70-ih godina prošloga stoljeća smatramo slojevitim, u kojem do izražaja dolazi pitanje kulture te njezinog izričaja. Ono nikad nije bilo aktualnije, a glazba nikad važnija, kao jedan od faktora pomoću koje je nastojimo definirati. Stoga, morali smo se zapitati, koja je društvena uloga glazbe? Nova generacija donosi neka nova razmišljanja i stavove, a ubrzo je pred nas stavljena spoznaja kako nisu svi na jednak način ili u jednakom razmjeru pod njezinim utjecajem! Primjer toga najbolje nalazimo u razlikama između studentske i radničke omladine. Protiv nove masovne kulture, nalazit ćemo često kritike po pitanju njezine kompatibilnosti s već postojećom komunističkom ili radničkom kulturom. Njihov izričaj zahtjeva potrebu za preispitivanjem postojećih definicija. Potrebu za novom, jedinstvenom odrednicom

¹¹⁴ Govor o razlučitim strujama unutar kulture nalazimo tematizirane u više članaka kao što su: *Duhovna masturbacija mladih*, Omladinski tjednik, br. 86, str.9; *Radne akcije i kultura*, Omladinski tjednik, br. 99, str.6.

¹¹⁵ *Smrt kulture kao budućnost*, Omladinski tjednik, br. 82, str 1.

¹¹⁶ *Nigdje i ni na čemu*, Mladost, rujan 1970, br. 727, str.11.

¹¹⁷ Govora o (pod)kulturi bunta te odrednicama nezadovoljstva govori Darko Stuparić. Referenca: *Fragment o kulturi protesta*, Mladost, studeni 1970, br. 736, str. 18.

¹¹⁸ *Politizacija*, Mladost, rujan 1970, br.727, str. 18; *Postoji li sukob generacija*, Mladost, rujan 1970, br. 727, str. 19.

čim šire grupe omladine u Jugoslaviji, ne samo jednog isključivog djela. Unatoč tome, slobodno možemo govoriti o formiranju jugoslavenske rock i glazbene scene u razdoblju sveopće popularizacije glazbe u tisku. Člancima Darka Glavana i Dražena Vrdoljaka govorimo o usponu glazbenog novinarstva na ovim prostorima, u kojem rockeri postaju nacionalna atrakcija! Izlazeći iz tzv. glazbenog *undergounda* na svjetla pozornice, dolazi vrijeme nekih novih klinaca i novih društvenih ideja, a povijest jugoslavenske rock glazbene antologije tek počinje.

6. Od tranzicije do stvaranja

Proučavajući razvojnu putanju omladinskog pokreta, u mogućnosti smo podijeliti njegovu razvojnu putanju na 4 glavne razvojne faze:

1. Aklimatizacijska (1967.)
2. Tranzicijska (1968.)
3. Integracijska (1969.)
4. Stvaralačka (1970.)

Svaka od spomenutih, posjeduje dvije svoje definirajuće komponente, društvenu i političku. Društvena govori o omladinskom pokretu kao društvenom pokretu mladih, koji donosi promjene u načinu razmišljanja te životnoj filozofiji omladine. Jednako tako ona se i odnosi na popularizaciju i tematizaciju tema iz svakodnevice kroz prizmu omladinskog tiska, kroz koji promatramo razvoj te stvaranje novih ideja i odrednica društva. Unutar ove sfere, rock glazba igra važnu ulogu jer dolazi kao jedan od nositelja novog društvenog modela, a koja se često iz tog razloga naziva glazbom revolucije. To nas dovodi do druge komponente, političke. Ona pristupa pitanju omladinskog pokreta kroz političku sferu, baveći se pitanjima vezanim uz pitanje samoupravljačke uloge nove omladine u društvu, kao i stanovitog sukoba između generacija. Ona će se jednako tako baviti i pitanjem prihvatljivosti ideja sa zapada, kao i podobnosti rock glazbe u okviru socijalističke ideologije. Rock će ovdje imati važnu ulogu jer će upravo njegova borba za establišment, kasnije i integracija u društvo, pratiti promjene u odnosu komunističke partije prema novim idejama i liberalizaciji unutar društva.

Stoga, u ovome poglavlju ću spomenute nastojati prikazati usporedno, kako bi se dobila čim jasnija slika danog razdoblja te paralelne razvojne putanje ove dvije

komponente omladinskog pokreta, u kontekstu rock glazbe, kao jedne od njezinih najvažnijih odrednica.

6.1. Aklimatizacijska faza

Razdoblje 1967. godine nazivamo aklimatizacijskim jer, prije svega, tematizira ambivalentan odnos društva prema novome omladinskom fenomenu. Iz društvenog aspekta, ovo je razdoblje kada dolazi do smjene generacija. Pri tome se najviše naglašava prijelaz iz jednog sistema vrijednosti u drugi, obilježen značajnim prodorom ideja i kulture sa zapada. Jedan od najvažnijih nositelja upravo tih ideja bila je u ovome razdoblju rock glazba, koja je dolazila do domaće publike putem radio stanica i iseljništva. Posljedice tog prodora nalazimo u novoj društvenoj klimi koja se stvara, upravo u kontrastu s tradicionalnim razdobljem što je prethodilo! Gledajući perspektivu omladinskog tiska, ovo je razdoblje kada časopisi tek proširuju krug svog djelovanja kako bi obuhvatili vrijednosti nove generacije omladine. Time se u duhu spore prilagodbe novim vrijednostima javljaju prvi članci o glazbi i intimi, a započinje borba rock glazbe za establišment.

Iz političkog aspekta, ovo je razdoblje prevlasti Kardeljeve struje unutar KPJ, koja obilježava početak novog poglavlja za omladinu unutar Jugoslavije. No, prije nego što to bude ostvareno, kao prepreka na putu, javlja se stanovit sukob različitih generacija na političkoj razini. Mlade omladinke, zbog njihovih stavova, smatra se neadekvatnim za vođenje države, čime pitanje uključenja u svakodnevni politički život države dolazi osobito do izražaja. Rock, kao tipičan predstavnik nove generacije, jednako je kritiziran. Istražuje se i njegova ideološka podobnost u socijalističkom okviru! Time, ujedno, kreće njegova razvojna putanja prema integralnom dijelu društva u Jugoslaviji.

Aklimatizacijska faza

- Omladinski tisak tek proširuje svoj interes na mlade i teme iz njihove svakodnevice.
- Jaz u društvu između mladih te starije generacije komunista rezultira sukobom između generacija.
- Započinje borba rock glazbe za establišment, a nakon rješavanja pitanja njegove ideološke podobnosti.

Slika 5. Pregled aklimatizacijske faze

6.2. Tranzicijska faza

Razdoblje 1968. godine nazivamo tranzicijskim jer označava prijelazno razdoblje u okviru omladinskog pokreta, ono između prilagodbe i integracije novih vrijednosti u društvo. Promatrajući društveni aspekt, ovo razdoblje donosi osjetni val liberalizacije naspram onoga što je prethodilo. Time promatramo širok raspon tema kroz omladinski tisak koje opisuju mlade te njihov svakodnevni život i intimu. Mijenja se i način odijevanja mladih, koju glazbu slušaju i kako djeluju. Očita i nezaobilazna postaje promjena koja nastupa prodorom ideja sa zapada, čemu u prilog ide i činjenica da u ovom razdoblju završava borba za establišment rock glazbe. Prijelomnom točkom smatra se objava onog, što mnogi nazivaju prvim jugoslavenskim rock albumom, izdanim od strane Grupe 220! Njime kreće putanja rocka u smjeru da postane integralni dio društva u Jugoslaviji. Dakle, dobivamo jasnu sliku omladine, kao aktivnog društvenog elementa.

Iz političke perspektive, ovo je razdoblje kad dolazi do produbljivanja pitanja uloge omladine u društvu, a posljedično i sukoba generacija koji je u tijeku. Ove teme najbolje će se očitovati kroz prizmu studentskih protesta koji se javljaju u Europi i šire, a koji svoju formu dobivaju u Jugoslaviji, protestima na sveučilištu u Beogradu. Oni su najbolji pokazatelj stanja omladine, koja zahtijeva promjenu te odmak od postojećih sustava vrijednosti. Protest na razini države ovdje sadrži svoje posebnosti, pri čemu kao odgovor na nova kretanja mladeži, javlja se model samoupravljanja. Vladajuće strukture u njemu vide odgovor na goruća pitanja i zahtjeve omladine, pri čemu njihov bunt nastoji preusmjeriti u ideološki prihvatljive norme. Samoupravljanje je viđeno kao kompromis te pokušaj primirivanja situacije u državi, fokusirajući se na ideju promjene! Nakon razdoblja previjanja te uz smirivanje glavnog faze studentskih protesta u Jugoslaviji političko vodstvo ipak se odlučuje prihvatiti rock glazbu u ideološkom kontekstu. Time dolazi do svojevrsnog zbližavanja rock glazbe i vlasti, koja će živjeti u razdoblju što dolazi!

Aklimatizacijska faza

- Omladinski tisak tek proširuje svoj interes na mlade i teme iz njihove svakodnevice. →
- Jaz u društvu između mladih te starije generacije komunista rezultira sukobom između generacija. →
- Započinje borba rock glazbe za establišment, a nakon rješavanja pitanja njegove ideološke podobnosti. →

Tranzicijska faza

- Početak razdoblja u kojem u omladinskom tisku nalazimo širi raspon tema iz omladinske svakodnevnice.
- Sukob između generacija svoj daljnji izričaj dobiva u obliku studentskog protesta.
- Rock glazba svoju borbu za establišment završava, a kreće početak njezine integracije u društvo.

Slika 6. Prijelaz iz aklimatizacijske u tranzicijsku fazu

6.3. Integracijska faza

Razdoblje 1969. godine nazivamo integracijskim jer prati niz događaja na društvenoj i političkoj sceni, koji idu prema trajnoj integraciji novih ideja u društvo, već prisutnih iz prethodnog razdoblja. Iz društvene perspektive ona se očituje u potrebi daljnje razrade postojećih tema iz omladinske svakodnevice, pri tome se osobito fokusirajući na pokušaj pomirbe između dva generacijska sustava vrijednosti. Time dolazi do aktualizacije pitanja uloge omladine u novom društvu, kao i nove definicije omladinske kulture. Pitanje njihove uloge u društvu nalazimo isprepleteno s pitanjem opipljive promjene u istom, koju ćemo promatrati, prije svega, kroz omladinski tisak. On, s kulturne strane, još u većem obujmu tematizira te prikazuje razinu utjecaja, koje posjeduje zapadno društvo na ono u Jugoslaviji., Imajući to na umu, omladinu zahvaća i dah stanovite seksualne revolucije, a pomiče se granica onoga što smo do tada smatrali vrstom društvene norme. Posebno mjestu u reprodukciji ovih tema nosi otvoren stav prema načinu života, kulturi te glazbi sa zapada. Time svjedoči i spomen korištenja lakih droga kod omladine. Kad je u pitanju rock glazba, možemo govoriti o razdoblju, u kojem pitanje stvaranja unikatne te domaće glazbene scene nalazimo još u začecima. Imajući to na umu, sekcija o glazbi u omladinskom tisku dobiva proporcionalno na veličini i formatu, a u čijoj sferi nalazimo i prvi specijalizirani glazbeni časopis - Pop Exspress. On će dati jedinstven izraz rock-kulturi koja je tek u nastajanju. Spomenuta je utjecana, tada već dobro etabliranim rockerima, kao što su Jimmy Hendrix ili John Lenon!

Iz političke perspektive, ovo je razdoblje u kojem se nastoji pronaći zajedničke crte razvoja omladine i komunističke partije, kako bi na posljetku došli do jedinstvenog programa. Prepreka tome bit će još uvijek aktualni studentski protesti na zapadu, koji time dodatno polariziraju te naglašavaju probleme na lokalnoj razini. Najvažniji je

onaj neispunjenih obećanja i nedostatka osjetljivih promjena u društvu, koje možemo promatrati na način na koji se omladinski tisak dotiče teme samoupravljanja. On time ostaje aktualna tema rasprave, uz jedinu promjenu u činjenici da sada dolazi do pokušaja analize njegovih nedostataka i pogrešaka. Sve ovo stvarano je u cilju svojevrstne pomirbe s trenutnom društvenom situacijom. Paralelno promatramo sasvim specifičan odnos politike prema mladima. Dok govorimo o društvenoj liberalizaciji, na političkoj sceni ipak možemo jasno vidjeti ocrtanu granicu u odnosu prema mladima te rock glazbi. Jedan takav primjer nalazimo u gašenju časopisa Polet, Susret te sudskog procesa protiv Pop Expresa. Prva dva su na direktan način mogla iskusiti cenzuru unutar društva, čime dolazimo do zaključka da, unatoč govoru o liberalizaciji, komunistička partija ne popušta svoj stisak na mladež. No, ovaj potez ipak ne prolazi bez kritike, koja se izražava kroz reviju Susret, a pokazuje spremnost omladine da brani svoje kritičke stavove. Rock glazba jednako tako ostavlja dojam na političkoj sceni u ovome razdoblju, i to upravo kroz časopis Pop Ekspres. Završivši na sudu radi onoga što su nazivali teška povreda morala, ovdje se pokazao stvaran prag tolerancije politike prema rocku. Na kraju, odluka je donesena u korist optuženih, a politički vrh dobiva novo sredstvo, preko kojeg će nastojati utjecati na omladinu.

Slika 7. Prijelaz iz tranzicijske u integracijsku fazu

6.4. Stvaralačka faza

Razdoblje 1970. godine nazivamo stvaralačkim jer tematizira te produbljuje postojeći raspon tema, od glazbe do politike, dajući im još unikatniji te originalniji izraz. Iz društvene perspektive, ovdje nalazimo prodor medija masovne kulture, kao što su televizija i radio u društvo, pri tome dodatno mijenjajući postojeće kulturne odrednice. U tom duhu aktualno postaje pitanje definiranja nove kulture koja se javlja kod mladeži, pod snažnim utjecajem zapadnog svijeta. Ona u Jugoslaviji mora pronaći svoje jasne odrednice te izričaj. Kontrastne ideje oko rješavanja ovoga pitanja

dovest će do različitih viđenja pojave masovne kulture. Dok jedna strana podržava promjenu, druga je kritizira radi propagiranja krivih društvenih vrijednosti. Ovo razdoblje nam je jednako tako omogućilo jedinstven uvid u društveni portret jednog dijela nove omladinske generacije, nazvane „Corso generacija“. Analizirajući njihove navike, s obzirom na prethodne godine, možemo uočiti njezinu brzu prilagodbu novim spoznajama i strujama svijesti. Time poprima globalniji karakter te bilježi značajan pomak od ustaljenog tradicionalnog okvira 50.-ih godina. Ovdje važnu ulogu igra i seksualna evolucija, koja je držala korak s kulturnom, a označava vrijeme kada razgovor o intimi i omladinskoj zabavi, uz konzumaciju lakih opijata te alkohola, nisu bile tako neobična stvar. Teme su tako često sezale od seksa pa sve do hipi fenomena, koji zauzima sasvim unikatno mjesto u povijesti jedne generacije! Stoga, možemo govoriti o stvaranju nove omladinske kulture i njezinoj definiciji, kojoj rock glazba dodaje sloj dinamike i promjena, unutar već prisutnog okvira. Uživajući nevjerojatnu popularnost, u ovome razdoblju govorimo o usponu nacionalne rock glazbene scene, u kojoj njezini nositelji postaju baštinici, u svijetu stalnih društveno-političkih promjena. Govoreći o bendovima, kao što su Biješe Strijele ili Kornij Grupa, postupnim te polaganim prijelazom iz *undergrounda* prema svijetlima reflektora, rockeri postaju nacionalnim atrakcijama! Svoj doprinos razvoju domaće glazbene scene u ovome razdoblju imali su i naši prvi glazbeni novinari, Dražen Vrdoljak i Darko Glavan. Svojim člancima te glazbenim kritikama na direktan način doprinose vremenu u kojem žive, a nama pružaju ogled nad društvenim procesima unutar njega. Time se mijenja percepcija rock glazbe, ne samo na lokalnoj razini, već i u svijetu. Ona služi kao medij; koji zbližava ovu novu generaciju mladeži, u isto vrijeme ih na određeni način otuđuje od onih što su prethodile. Time dolazi do pojave „nekih novih klinaca“ s drugačijim pogledom na svijet, u kojem rock igra važnu ulogu jer će predstavljati put prema novom i drugačijem svijetu, svijetuboljih vrijednosti. Stoga, ova glazba se naziva glazbom revolucije, bila ona politička ili društvena!

Gledano iz političke perspektive, pitanje masovne kulture možemo lako povezati s pitanjem uloge radnika, koja se javlja u okviru nove omladinske kulture. Na površinu dolazi pitanje definiranja radničke kulture unutar njega, koje postaje aktualnim pitanjem razdoblja. Odgovor na njega zahtijevat će jasnu definiciju pojma radnika, koje nikada nije istraženo u potpunosti! Često povezivano s pojmom samoupravljanja, radništvo je u ovom razdoblju suočeno s još jednom krizom. Krizom pri kojoj,

prijelazom u novo desetljeće, samoupravljači ne posjeduju materijalnu osnovicu za upravljanje. U razdoblju spomenutog, donosi se društveni plan razvoja Jugoslavije, koji će na površinu iznijeti otvoreno nezadovoljstvo stanjem na političkom planu, kada je riječ o praktičnoj funkcionalnosti ovog modela. Ova tema dovodi pitanje radništva te njihove kulturne uloge u središte rasprave. Govoreći o stvaranju nove omladinske kulture pitanje, kako potaknuti radnika da sudjeluje u kulturnome životu države, nikada nije bilo važnije. Problem nastaje u spoznaji da unutar društva nalazimo dva sloja omladine: radništvo i studente! Oba sadrže vlastite i jedinstvene odrednice. Određenim monopolom omladinskog tiska od strane studenata, glas radništva se rijetko čuo u ovom razdoblju. Smatralo se da je studentska omladina, vođena zanosom i idealima nove kulturne struje, znatnije utjecana nego radništvo. Upravo zbog toga, postaje naglašena potreba za aktivnim uključivanjem sve šireg sloja omladine u društvo. Naime, jedino kultura, u cijelosti uključuje oba sloja omladine, može se nazvati jedinstvenom, a njezine članove pobornicima novog doba. Imajući to na umu, možemo reći kako novo društvo zahtjeva i novu kulturu, uz odrednice koje će ugoditi svima! Razloga za nezadovoljstvo svakako nije nedostajalo. U ovom razdoblju možemo govoriti o praktičnoj neučinkovitosti institucija, ali i pasivnosti društva, kada je u pitanju rješavanje aktualnih problema unutar njega. Rock glazba ovdje uživa veliku popularnost, a mijenja se način njezine percepcije. Analizirajući, ne samo njezinu pojavnu vrijednost već i društveni utjecaj. U ovom razdoblju lokalna scena je u usponu, pod utjecajem različitih aspekata kulture zapada.

Integracijska faza

- Dolazi do daljnje razrade i obogaćivanja već postojećih tema iz svakodnevice kroz omladinski tisak, uz zamjetan utjecaj zapada.
- Sukob generacija je i dalje aktualna tema rasprave, unatoč smirivanju studentskog protesta na području Jugoslavije.
- Rock glazba dobiva svoj izričaj kroz tisak, ali još ne možemo govoriti o formiranju jugoslavenske rock scene.

Stvaralačka faza

- Govorimo o prodoru masovne kulture s zapada te njegove neometane reprodukcije u društvu.
- Prihvaća se nova generacija omladine i njihove tekovine kao integralan dio društva, dalje od tradicionalnih okvira prošlosti.
- Bilježimo početak formiranja jedinstvene jugoslavenske rock glazbene scene, a s njome i uspon glazbenog novinarstva.

Slika 8. Prijelaz iz integracijske u stvaralačku fazu

7. Zaključak

Nova omladinska revolucija promijenila je sliku društva u Jugoslaviji na više razina. Od svojih početaka 1967. godine do 1969. godine, možemo pratiti njezine četiri razvojne faze: aklimatizacijsku, tranzicijsku integracijsku i stvaralačku. Aklimatizacijska donosi razdoblje u kojem teme, poput pisanja o mladima, dobivaju na popularnosti, a nagovještaj je nadolazećih promjena te rastućeg pitanja oko uloge mladih i podobnosti rock glazbe, u okviru socijalističke ideologije. Tranzicijska, uz već spomenute, donosi polarizaciju i popularizaciju tema poput promjena u društvu i sukoba generacija kroz prizmu studentskog protesta. Jednako tako dolazi i do liberalizacije te otvaranja tiska prema tržištu mladih, kao posljedica sve većeg utjecaja američke kulture na onu u Jugoslaviji. Jedna od posljedica tog utjecaja bit će popularizacija rock glazbe, čija borba za establišment u ovom periodu završava. Rock tako postaje glazbom tadašnje omladine. To nas dovodi do integracijske faze, u kojoj nalazimo omladinu, neometano preplavljenu idejama te kulturom zapada. Definirajući faktor ove faze je pitanje prodora kulture, preciznije, njezine političke podobnosti. Ona se očituje kroz mogućnost da, u kontekstu novog mladenačkog socijalizma, bude jedna od okosnica zbližavanja vlasti s omladinom. Nadalje govorimo o daljnjoj integraciji rock glazbe te brojnih ideja zapada u društvo, čime postaje očita razina promjena na društvenoj i kulturnoj razini. Nakraju, stvaralačka tematizira vrijeme u kojem dolazi do daljnjeg prodora medija masovne kulture, a time i formiranja nove omladinske kulture, čije odrednice sada valja definirati. Dolazi do pojave „nekih novih klinaca“ različitih društvenih vrijednosti, a paralelno promatramo i početak stvaranja nacionalne rock glazbene scene. U ovom novome svijetu, upravo će rock imati posebno značenje jer predstavlja put prema novom i drugačijem svijetu, svijetu oblikovanom po uzoru na zapad.

Rock glazba mijenja način na koji omladina razmišlja, odijeva se i djeluje. Zavukla se u pore društva, a predstavlja odmak od generacija „tradicionalnih“ komunista. U kontekstu novog omladinskog pokreta gradi temelje sasvim modernog društva, pa je možemo nazvati isključivo omladinskim fenomenom. Koristeći medije, poput radija ili tiska, te kroz institucije, poput domova kulture, svoj utjecaj proporcionalno proširuje, a sve to u okviru rješenja sukoba oko podobnosti rock glazbe. Prodor rock glazbe, a i drugi spomenuti procesi koji su obilježili kraj 60.-ih godina na prostoru Jugoslavije, imat će dalekosežne utjecaje na razdoblje koje tek dolazi.

Početak 70.-ih godina obilježava dolazak generacije koja će svojom glazbom te društvenim navikama temeljito utjecati na budućnost. Do izražaja dolazi pitanje kulture te njezine stvarne društvene vrijednosne uloge, a paralelno promatramo i početak formiranja jugoslavenske rock glazbene scene. Ovime počinje u pravome smislu riječi razdoblje stvaranja jugoslavenske rock i omladinske baštine, čije nasljedstvo možemo promatrati i u popularnoj kulturi današnjice!

8. Sažetak

Društvena klima 60.-ih godina prošlog stoljeća u Jugoslaviji stvorila je uvjete u kojima dolazi do vala osjetnih promjena na društvenoj, političkoj te kulturnoj razini. Uz poseban naglasak na omladinski pokret u razdoblju između 1967. i 1970. godine, ovaj rad dijeli promjene u društvu na četiri razvojne faze: aklimatizacijsku, tranzicijsku, integracijsku i stvaralačku. Njegov cilj je analizirati spomenute etape društveno-političkih promjena, uz poseban naglasak na rock glazbu, kao jednu od sastavnih dijelova novog omladinskog pokreta. Autor, pritom, koristi primarno izvore iz omladinskog tiska, promatrajući način na koji se kroz njega mijenja odnos prema mladima u danom razdoblju. Rezultat ovog istraživanja uvid je u smjenu generacija te pojavu novih društvenih i političkih vrijednosti kod mladih u kontekstu omladinskog pokreta, kao i pregled razvojne putanje rock glazbe od njezinog establišmenta do integralnog dijela društva.

Ključne riječi: Jugoslavija, omladina, rock glazba, omladinski tisak

9. Summary

The social climate of the late 1960's in Yugoslavia has created a fertile ground in which a number of changes on the social, political and cultural scale have taken root. Focusing on the youth movement in Yugoslavia during the period between 1967-1970, this paper divides these changes into four major development phases: adaptational, transitional, integrative and creative. Its main goal is to analyze each one in terms of social and political change in this era, with a special emphasis on rock music as one of the defining parts of the new youth movement. Using youth press as a source of material and inspiration, the author investigates the changes in the way Yugoslav youth is perceived through the printed word in the given time period. The end result of this research is a unique insight into the generation gap on a social and political level created by the transition between old and new values, as well as an overview of the road rock music traveled from its establishment into society to being an integral part it.

Keywords: Yugoslavia, youth movement, rock music, youth press

10. Bibliografija

Izvori/Periodika:

1. Life, Time Inc, god. 1969, sv. 67, br. 16.
2. Mladost, Savez socijalističke omladine Jugoslavije, god. 1968. br. 626-637; god. 1969. br. 639-689; god. 1970, br. 716-742.
3. Omladinski tjednik, Savez socijalističke omladine Hrvatske, god. 1967. br. 1-2; god. 1968. br. 3-27; god. 1969, br. 40-75; god. 1970, br. 76-113.
4. Polet, Saveza socijalističke omladine Hrvatske, god. 1967. br. 1-9; god. 1968. br. 1-9; god. 1969. br. 1.

Izvori/Knjige:

1. GLAVAN Darko, BAKIĆ Goran, *Mala enciklopedija hrvatske rock i pop glazbe*, Nema problema, 1994.
2. JANJETOVIĆ Zoran, *Od interancionalne do komercijale, Popularna kultura u Jugoslaviji 1945-1991*, Institut za novu istoriju Srbije, Beograd, 2011.
3. P. RAMET Sabrina, *Rocking the state*, Westview Press, 1994.

Izvori/Članci:

1. SEPHNJAK Katarina Spehnjak, CIPEK Tihomir: *Disidenti, opozicija i otpor - Hrvatska i Jugoslavija 1945. – 1990*, Časopis za suvremenu povijest God. 39, br. 2, Zagreb, 2007.
2. JANDRIĆ Berislav: *Stajališta Hrvatske političke emigracije o hrvatskom proljeću iznesena u najznačajnijem emigrantskom časopisu Hrvatskoj Reviji*, Časopis za suvremenu povijest, God. 35, br. 2, Zagreb, 2003.
3. ZUBAK Marko: *Pop-Express (1969-1970): rock-kultura u političkom omladinskom tisku, ČSP*, br. 1., 23.-35, Zagreb, 2012.
4. ZUBAK Marko: *Omladinski tisak i kulturna strana studentskog pokreta u Socijalističkoj Federativnoj Jugoslaviji (1968 – 1972)*, ČSP, br. 1., 37.-53, Zagreb, 2014.

Izvori/Internet izvori:

1. VUKOVIĆ Katarina, *ISTORIJA ROKENROLA- Vreme kada su na rokere gledali kao na četnike* [<http://www.telegraf.rs/vesti/502706-istorija-rokenrola-vreme-kada-su-na-rokere-gledali-kao-na-cetnike-foto>, zad. pristup 05.01.2017.]